

Samovrednovanje ustanova ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja: njegovanje suradničkih odnosa između obitelji i odgajatelja kao pretpostavka osiguranja kvalitetnog okruženja za razvoj i učenje

Jurić, Jagoda

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Rijeci, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:189:999099>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-22**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Teacher Education - FTERI Repository](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
UČITELJSKI FAKULTET U RIJECI

Jagoda Jurić

Samovrednovanje ustanova ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja:
njegovanje suradničkih odnosa između obitelji i odgajatelja kao
pretpostavka osiguranja kvalitetnog okruženja za razvoj i učenje

DIPLOMSKI RAD

Rijeka, 2024.

SVEUČILIŠTE U RIJECI

UČITELJSKI FAKULTET U RIJECI

Diplomski sveučilišni studij Rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Samovrednovanje ustanova ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja:
njegovanje suradničkih odnosa između obitelji i odgajatelja kao
pretpostavka osiguranja kvalitetnog okruženja za razvoj i učenje

DIPLOMSKI RAD

Predmet: Vrednovanje i samovrednovanje

Mentor: doc.dr.sc. Sandra Antulić Majcen

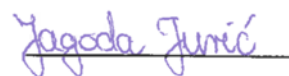
Student: Jagoda Jurić

Matični broj: 0066309441

U Rijeci, srpanj, 2024.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da sam diplomski rad izradila samostalno, uz preporuke i savjetovanje s mentorom. U izradi rada pridržavala sam se Uputa za izradu diplomskog rada i poštivala odredbe Etičkog kodeksa za studente/studentice Sveučilišta u Rijeci o akademskom poštenju.

Jagoda Jurić

ZAHVALA

Na početku se želim zahvaliti svojoj mentorici doc.dr.sc. Sandri Antulić Majcen na ukazanom povjerenju, strpljenju, razumijevanju i savjetima. Veliko Vam hvala na svakoj riječi ohrabrenja i nesebičnom dijeljenju svoga znanja.

Hvala svim kolegicama koje su sudjelovale u istraživanju!

Veliko hvala mojim prijateljicama i predivnim odgajateljicama Lari, Heleni, Valentini, Pauli i Lorini koje su mi uljepšale dane studiranja i boravak u Rijeci.

I za kraj, najveće hvala tati Mirku, mami Slađani, bratu Stjepanu i dečku Sandru koji su vjerovali u mene i koji su mi bili podrška u teškim trenucima.

SAŽETAK

Svakodnevnom komunikacijom odgajatelja i obitelji potiče se aktivno sudjelovanje koje samim time pridonosi razvoju suradničkih odnosa koji teže ka partnerskim. Kvaliteta takvih odnosa različita je u svakoj ustanovi. Ona ovisi o samim sudionicima, o njihovim individualnim razlikama u karakteru, iskustvu te o samoj ustanovi. Dok u pojedinim ustanovama obitelj preuzima aktivnu ulogu, u nekima djeluje samo kao promatrač odgojno-obrazovnog procesa. Cilj ovog istraživanja je ispitati kvalitetu i modalitete suradnje obitelji i ustanove ranog i predškolskog odgoja i obrazovanje te steći uvid u iskustva i izazove povezane s procesima praćenja i unapređenja ovog područja kvalitete s posebnim naglaskom na elemente procesa samovrednovanja. U istraživanju koje je provedeno postupkom *online* anketiranja sudjelovalo je sveukupno 89 odgajatelja zaposlenih u ustanovama ranog i predškolskog odgoja u Republici Hrvatskoj. Za razvoj instrumenta za potrebe ovog istraživanja korišteni su elementi metodologije okvira samovrednovanja ustanova ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja (Priručnik za samovrednovanje ustanova ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja, 2012) te indikatori kvalitete prema ISSA definiciji kvalitetne pedagoške prakse (priručnik „Teorija u praksi-priručnik za profesionalni razvoj odgajatelja“ autorice Tankersley i sur., 2012). iz kojeg su odabrana tri standarda kvalitete iz područja „Obitelj i zajednica“, a pripadajući indikatori kvalitetne pedagoške prakse korišteni su kao čestice upitnika. Rezultati pokazuju da su najučestaliji modaliteti suradnje odgajatelja s obiteljima roditeljski sastanci (N=72) i individualni razgovori (N=70), dok su najmanje učestali webinar i forumi (N=1) i forumi (N=2). Iz prikazanih rezultata vidljivo je da odgajatelji visoko procjenjuju zadovoljstvo suradnjom s obiteljima. Također, odgajatelji kvalitetu standarda „Promoviranje partnerstva s obiteljima“ i kvalitetu standarda „Korištenje resursa zajednice“ procjenjuju srednjom, dok kvalitetu standarda „Komunikacija i razmjena informacija s obiteljima“ procjenjuju visokom. Standardi su ispitani u odnosu na dob, godine radnog staža, stupanj obrazovanja odgajatelja te strukturne varijable na razini ustanove (sastav skupine djece, osnivač ustanove, potpora ustanove roditeljima u ostvarenju roditeljske uloge). Dobiveni rezultati pokazuju da se s povećanjem kvalitete standarda „Promoviranje partnerstva s obiteljima“ te s povećanjem kvalitete standarda „Komunikacija i razmjena informacija s obiteljima“ povećava i samoprocjena

zadovoljstva odgojitelja suradnjom s obiteljima kao i da su sva tri ispitana standarda kvalitete suradnje s obiteljima međusobno povezana. Analizom podataka utvrđeno je da odgajatelji kao jake strane suradnje s obiteljima, slabe strane suradnje s obiteljima te prilike za unapređenje suradnje s obiteljima najčešće navode elemente standarda „Komunikacija i razmjena informacija s obiteljima“, dok najmanje navode elemente „Korištenje resursa zajednice.“

Ključne riječi: obitelj, odgajatelj, suradnički odnosi, kvaliteta, samovrednovanje

SUMMARY

Through daily communication between ECEC teachers and families, active participation is encouraged, which in turn contributes to the development of collaborative relationships that strive toward partnership. The quality of such relationships varies in each institution. It depends on the participants themselves, their individual differences in character and experience, and the institution itself. While in some institutions the family takes an active role, in others, it acts merely as an observer of the educational process. The aim of this research is to examine the quality and modalities of cooperation between families and early childhood education institutions, gaining insight into the experiences and challenges associated with monitoring and improving this area of quality, with a special emphasis on elements of the self-evaluation process. A total of 89 ECEC teachers employed in early childhood education institutions in the Republic of Croatia participated in the research conducted through an online survey. Elements of the self-evaluation framework for early childhood education institutions (Handbook for Self-Evaluation of Early Childhood Education Institutions, 2012) and quality indicators according to ISSA's definition of quality pedagogical practice (handbook "Theory into Practice - Handbook for Professional Development of Educators" by Tankersley et al., 2012) were used to develop the instrument for this research. Three quality standards from the "Family and Community" domain were selected, and the corresponding indicators of quality pedagogical practice were used as questionnaire items. The results show that the most frequent modalities of cooperation between ECEC teachers and families are parent meetings (N=72) and individual conversations (N=70), while

webinars (N=1) and forums (N=2) are the least frequent. The presented results indicate that ECEC teachers rate their satisfaction with cooperation with families highly. Additionally, ECEC teachers rate the quality of the “Promoting Partnerships with Families” standard and the “Using Community Resources” standard as average, while they rate the quality of the “Communication and Information Exchange with Families” standard as high. The standards were examined concerning age, years of work experience, level of education of ECEC teachers, and structural variables at the institutional level (composition of the child group, institution founder, institutional support for parents in fulfilling their parental role). The obtained results show that with the increase in the quality of the “Promoting Partnerships with Families” standard and the “Communication and Information Exchange with Families” standard, ECEC teachers self-assessment of satisfaction with cooperation with families also increases, and that all three examined standards of the quality of cooperation with families are interrelated. Data analysis revealed that ECEC teachers most frequently cite elements of the “Communication and Information Exchange with Families” standard as strengths, weaknesses, and opportunities for improving cooperation with families, while they least frequently cite elements of the “Using Community Resources” standard.

Key words: family, ECEC teachers, collaborative relationships, quality, self-evaluation

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. ULOGA OKOLINSKIH FAKTORA U PROCESIMA RANOG UČENJA I RAZVOJA- BRONFEBRENNEROVA TEORIJA EKOLOŠKIH SUSTAVA.....	2
2.1. Kvaliteta ustanove.....	4
2.2.Obitelj	6
2.2.1. Položaj i važnost obitelji u promicanju kvalitete rada ustanove	7
3. SAMOVREDNOVANJE	12
3.1. Samovrednovanje područja kvalitete suradnja s užom i širom društvenom zajednicom	14
4. SURADNJA S OBITELJI.....	17
4.1. Modaliteti suradnje	19
4.1.1. Individualni razgovori.....	20
4.1.2. Roditeljski sastanci.....	20
4.1.3. Informiranje i motiviranje putem letaka.....	21
4.1.4. Kutić za roditelje	21
4.1.5. Kreativne radionice	22
4.1.6. Dani otvorenih vrata.....	23
4.1.7. Mobilne aplikacije i društvene mreže	24
4.1.8. Web stranice vrtića.....	24
5. KOMPETENCIJE ODGAJATELJA ZA SURADNJU S OBITELJI.....	26
6. CILJ, PROBLEMI I HIPOTEZE ISTRAŽIVANJA	30
6.1. Problemi i hipoteze istraživanja.....	30
7. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA.....	32
7.1. Ispitanici.....	32

7.2. Mjerni instrument	33
7.3. Postupak prikupljanja i obrade podataka	35
8. REZULTATI I RASPRAVA.....	36
8.1. Modaliteti suradnje i zadovoljstvo suradnjom odgajatelja s obiteljima.....	36
8.2. Promoviranje partnerstva s obiteljima	39
8.3. Komunikacija i razmjena informacija s obiteljima.....	44
8.4. Korištenje resursa zajednice	50
8.5. Povezanost zadovoljstva suradnjom s obiteljima i kvalitete standarda „Promoviranje partnerstva s obiteljima“, „Komunikacija i razmjena informacija s obiteljima“, „Korištenje resursa zajednice“ te njihova međusobna povezanost.....	54
8.6. Osnovne prednosti, nedostaci i mogućnosti za unapređenje kvalitete suradnje odgojitelja i obitelji.....	56
8.7. Rasprava.....	60
8.8. Doprinosi i ograničenja istraživanja	64
9. ZAKLJUČAK.....	65
10. LITERATURA	67
11. PRILOZI.....	71

1. UVOD

Visoko kvalitetna ustanova ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja potiče rast i razvoj svakog djeteta, svakog roditelja, svakog zaposlenika i svake zajednice. S obzirom na to da može uvelike utjecati na pojedina iskustva i učenje djece rane i predškolske dobi, danas dominira stav o kvaliteti kao važnom čimbeniku učinkovitog ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Kvalitetna ustanova ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja temelji se na njegovanju suradnički odnosa s obitelji. Obitelj je ključni dio obrazovnog sustava i izravno je zainteresirana za visoku kvalitetu ustanove ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Ona predstavlja prvu i najvažniju zajednicu u životu djeteta. Važnost uključivanja obitelji u rad ustanove krije se u činjenici da njezinim uključivanjem dolazi do unaprijeđenja postignuća djece u svim područjima razvoja. Kako bi se trajno unaprijedila kvaliteta ustanove potrebno je stalno promišljati o vlastitim postupcima i trenutnom stanju prakse te raditi na unapređenju onih područja na kojima je to potrebno.

Zainteresiranost za ovu temu rada proizašla je iz iskustva rada u dvjema različitim ustanovama u kojima je uočena značajno različita kvaliteta te modaliteti suradnje obitelji i ustanove ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. S obzirom na to, otvorila su se i pitanja o iskustvima i izazovima povezanih s procesima praćenja i unapređenja ovog područja kvalitete.

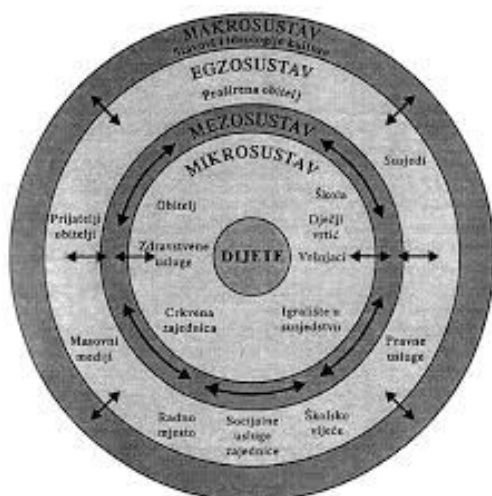
Cilj istraživanja je ispitati kvalitetu i modalitete suradnje obitelji i ustanove ranog i predškolskog odgoja i obrazovanje te stjecanje uvida u iskustva i izazove povezane s procesima praćenja i unapređenja ovog područja kvalitete s posebnim naglaskom na elemente procesa samovrednovanja. Nakon predstavljene teorijske podloge koja će se temeljiti na ključnim konceptima rada, navedeni su problemi i hipoteze istraživanja koje su provjerene postupkom *online* anketiranja na uzorku odgajatelja iz Republike Hrvatske. Dobiveni podaci analizirani su pomoću programa za statističku obradu podataka SPSS (*Statistical Program for the Social Science*).

2. ULOGA OKOLINSKIH FAKTORA U PROCESIMA RANOG UČENJA I RAZVOJA- BRONFEBRENEROVA TEORIJA EKOLOŠKIH SUSTAVA

Utemeljitelj teorije ekoloških sustava američki je psiholog Urie Bronfenbrenner (1917. – 2005.). Sama teorija temelji se na tvrdnji da je razvoj pojedinca pod utjecajem niza povezanih okolišnih sustava, koji se protežu od neposrednog okruženja (npr. obitelj) do širih društvenih struktura (npr. kultura). Ova teorija omogućuje razumijevanje na koji način dijete može utjecati na vlastitu okolinu, ali i kako okolina može utjecati na cjelokupni razvoj djeteta (Eret, 2012). Time se ujedno želi naglasiti važnost promatranja razvoja svakog djeteta unutar samog konteksta u kojemu se zbiva. Polazište ove teorije nastalo je kao odgovor na istraživanja koja su dječji razvoj promatrala kao rezultat genetskih struktura koje su urođene i nepromjenjive (Skupnjak, 2012).

Bronfenbrenner je podijelio okolinu na pet međusobno povezanih sustava, a to su: mikrosustav, mezosustav, makrosustav, egzosustav i naposljetku kronosustav. Svaki sustav predstavlja različite razine utjecaja okoline na individualni rast i ponašanje čovjeka (Eret, 2012). Dijete se prema modelu, nalazi u sredini, dok se oko njega šire slojevi njegove okoline (Slika 1).

Slika 1: Bronfenbrennerov ekološki model okoline

Izvor: : Vasta, Haith, Miller, 2005:61

Prva razina Bronfenbrennerove teorije je mikrosustav koji obuhvaća ono što ima izravan kontakt s djetetom u njegovom neposrednom okruženju. Drugim riječima, mikrosustav uključuje djetetovu najbližu okolinu i odnose (npr. roditelji, braća i sestre, vršnjaci, odgajatelji/učitelji, susjedi). Odnosi u mikrosustavu su dvosmjerni, drugi ljudi mogu izravno utjecati na djetetov razvoj, mijenjati njegova vjerovanja i postupke. Dijete također može utjecati na ponašanje ljudi iz svog okruženja. Ono nije samo pasivni primatelj već i aktivni sudionik u ovim dvosmjernim interakcijama. Ovaj sustav uključuje i neke opće karakteristike kao što je kvaliteta prostora u kojem dijete boravi. To se može odnositi na samu veličinu obiteljskog doma, veličinu i kvalitetu prostora odgojno-obrazovne ustanove u kojoj boravi, kvalitetu igrališta i sl. (Višnjić Jevtić i sur., 2018).

Mezosustav je područje u kojem pojedinačni mikrosustavi osobe ne funkcioniraju neovisno, već su međusobno povezani i utječu jedan na drugoga. Mezosustav uključuje interakcije između različitih mikrosustava u djetetovom životu. Na primjer, otvorena komunikacija između roditelja djeteta i odgajatelja pruža dosljednost u oba okruženja. Međutim, sukob između ovih mikrosustava, stvara napetost koja negativno utječe na dijete. Mezosustav također može uključivati interakcije između vršnjaka i obitelji. Primjerice, ako se braća i sestre ne slažu, to može utjecati na odnose s vršnjacima. Bolja povezanost navedenih sustava označava i veću razvojnu dobrobit za dijete (Višnjić Jevtić i sur., 2018).

Egzosustav uključuje druge formalne i neformalne društvene strukture (lokalna zajednica, crkvena zajednica, masovni mediji i sl). Takve strukture nisu u izravnom kontaktu s djetetom, ali utječu na mikrosustav i na djetetov razvoj (Berk, 2008). Na primjer, stresan posao roditelja i radno vrijeme utječu na njihovu dostupnost, resurse i raspoloženje kod kuće s djetetom. Financijsko stanje odgojno-obrazovne ustanove i njezini programi utječu na kvalitetu obrazovanja (Ashiabi i O'Neal, 2015).

Makrosustav je posljednja razina Bronfenbrennerova modela. On se fokusira na kulturne elemente, kulturne ideologije, društvene uvjete i stavove pod kojima djeca žive te kako oni utječu na razvoj djeteta (Ashiabi i O'Neal, 2015). Također ističe i socijalno-ekonomski status obitelji, npr. djeca koja dolaze iz obitelji čije je imovinsko stanje na

visokoj razini, vjerojatno će imati više obrazovnih prednosti u odnosu na djecu koja su odgojena u siromaštvu. Tumačenje normi unutar zajedničkog makrosustava može se razlikovati jer ne dijele sve obitelji iz iste kulture i jednake vrijednosti i norme. Makrosustav se razlikuje od prethodnih ekosustava jer se ne odnosi na specifična okruženja jednog djeteta nego na već uspostavljeno društvo i kulturu u kojemu dijete odrasta (Višnjic Jevtic i sur., 2018).

Prema Bronfenbrennerovoj teoriji ekološkog sustava, ono što čini djetetovo najbliže okruženje su prvenstveno roditelji, tj. obitelj, a potom odgojno-obrazovna ustanova. Obitelj postavlja temelje djetetovog razvoja te je njezino odgojno djelovanje ključno pri socijalnom oblikovanju djeteta. Dijete primjenjuje stečena iskustva i obrasce ponašanja iz obitelji u novim interakcijama, što doprinosi njegovom razvoju u prosocijalnu osobu. Pritom odgojno-obrazovna ustanova preuzima ključnu ulogu u kojoj je cilj daljnje poticanje djetetovog razvoja i zadovoljenje njegovih potreba. Iz toga proizlazi da je za pružanje podrške djetetu s ciljem njegova optimalnog razvoja nužna izgradnja suradničkog i partnerskog odnosa između ova dva dionika (Ashiabi i O'Neal, 2015).

2.1. Kvaliteta ustanove

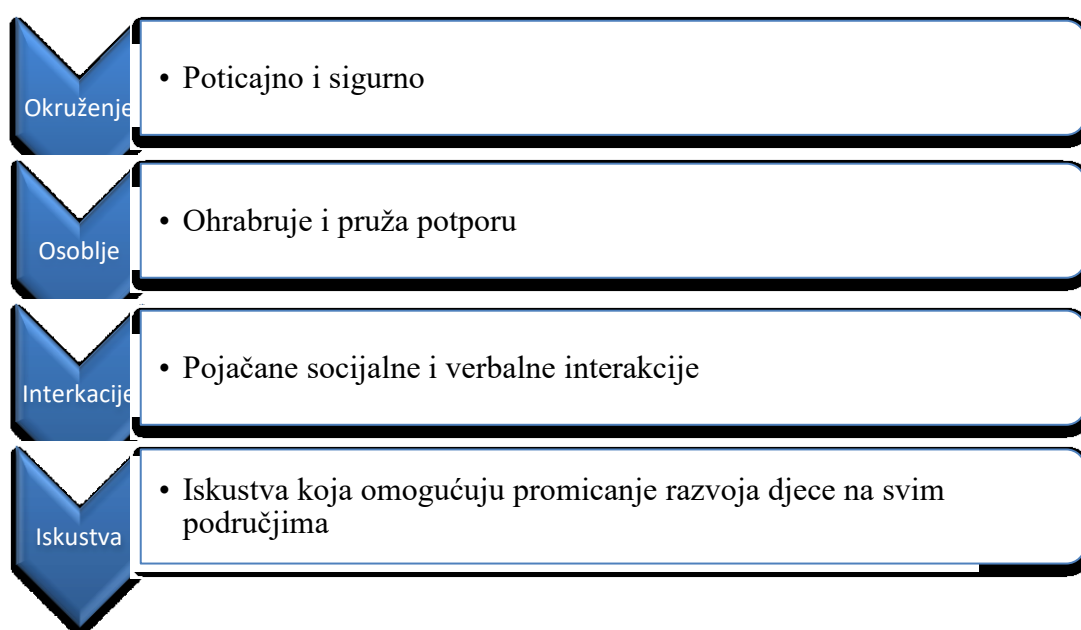
Kvalitetu ustanove ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja možemo definirati na različite načine, ali ono što ju određuje svakako je okruženje za odgoj i učenje, sastav djece, roditelja, odgajatelja, ravnatelja i stručnih suradnika pri čemu je od izrazite važnosti njihova sinergija (Zjačić Ljubičić i sur., 2021).

ISSA-ina definicija kvalitetne pedagoške prakse obuhvaća sedam područja u kojima je potrebno osigurati kvalitetu rada s ciljem podržavanja dječjeg razvoja i učenja. Obuhvaća interakcije, obitelj i zajednicu, inkluziju, različitost i demokratske vrijednosti, procjenjivanje i planiranje, strategije poučavanja, okruženje za učenje te profesionalni razvoj. Pritom se naglašava praksa utemeljena na suvremenom pristupu ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, humanističkom i socio-konstruktivističkim principima, razvojno primjerenom praksi, individualiziranom pristupu i spoznaji da se učenje odvija kroz interakciju i u dijalogu između djece i odraslih. Ono što se posebno

ističe je važnost partnerskog odnosa ustanove i obitelji, kao i partnerskog odnosa s društvenom zajednicom. Kvaliteta svake ustanove je autentična i kulturološki uvjetovana što znači da joj svaki pojedinac koji je dio sustava ima mogućnost pridavanja različitog značenja s obzirom na vlastita iskustva, vrijednosti, vjerovanja i interese. Kvaliteta ovisi i o pojedinčevim potrebama, stavovima i ulogama (Stoll i Fink, 2000, prema Križman Pavlović i sur., 2020). Visoko kvalitetna institucija ranog i predškolskog odgoja potiče rast i razvoj svakog djeteta, svakog roditelja, svakog zaposlenika i svake zajednice. S obzirom na to da može uvelike utjecati na pojedina iskustva i učenje djece rane i predškolske dobi, danas dominira stav o kvaliteti kao važnom čimbeniku efikasnog ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Na Slici 2 vidljivo je koje su za djecu najznačajnije dobrobiti kvalitetne ustanove.

Slunjski (2008) ističe vrtić kao „zajednicu koja uči“ pritom misleći na zajednicu koja teži stalnom razvoju i unaprijeđenju. Autorica smatra da je takav pristup najvrijedniji i jedini mogući. Njime se stalno teži povećanju kvalitete ustanove, a kao što je već poznato kvaliteta predstavlja razvojnu, a ne statičnu kategoriju. Kada vrtić prestane ulagati napore u svoj razvoj, kvaliteta počinje stagnirati te postupno opadati.

Slika 2: Najznačajnije dobrobiti za djecu koje osigurava kvalitetna ustanova

Izvor: prema Križman Pavlović i sur. (2020)

Održavanje i unapređivanje kvalitete zahtijeva kontinuirani napor jer nema garancije da će jednom postignuta kvaliteta trajati. U kontekstu sustava RPOO-a, svi dionici imaju obvezu stalno razmišljati, raspravljati i procjenjivati kvalitetu te poduzimati korake za njezino stalno unaprjeđivanje. Njihov zajednički rad neophodan je za osiguranje kvalitete ustanova RPOO-a (MZOŠ, 2010).

Prema Vonta (2000) ako sagledamo Bronfenbrennerovu ekološku teoriju, ne možemo tretirati kvalitetu u predškolskom obrazovanju kao nešto što je izdvojeno ili odvojeno. Potrebno je uzeti u obzir kvalitetu na razinama mikrosustava, mezosustava, egzosustava i makrosustava. To implicira da nećemo ostvariti značajne promjene u kvaliteti predškolskog obrazovanja ako se fokusiramo isključivo na pokazatelje kvalitete unutar mikrosustava predškolskih ustanova. Postoje različiti faktori u drugim sferama koji imaju utjecaj na kvalitetu mikrosustava. Što se više pažnje posvećuje kvaliteti različitih čimbenika u jednoj sferi, to su potrebnije promjene u čimbenicima u drugim sferama. Stoga je potrebno usmjeriti više pažnje na kvalitetu čimbenika u različitim sferama istovremeno ako želimo postići značajne promjene. Za promjenu kvalitete predškolskog obrazovanja, bit će potrebno ne samo mijenjati ono što se odvija u predškolskim ustanovama, već i sve druge čimbenike u drugim sferama. Primjerice, za promjenu kvalitete predškolske ustanove, potrebno je mijenjati i poboljšavati odnose s obitelji.

2.2.Obitelj

„Obitelj se percipira kao institucija s trajnim utjecajem na pojedinca od rođenja do smrti, zadovoljavajući njegove razvojne i socijalne potrebe te podržavajući njegov razvoj i obrazovanje“ (Yoleri, 2021:109). U suvremenom društvu dolazi do pojave novih obiteljskih struktura što dovodi do toga da je vrlo teško precizno odrediti njezinu definiciju. Također, dolazi i do promjena u vrijednostima i ulogama obitelji što dovodi do smanjenja tradicionalnih nuklearnih obitelji. Javljaju se jednoroditeljske obitelji, rekonstruirane obitelji (roditelj koji je nakon razvoda ušao u novi brak), binuklearne obitelji, obitelji s posvojenom djecom, obitelji bez djece itd. Kako bi odgojno-obrazovna ustanova pokazala da brine o dobrobiti svake obitelji bez obzira na njezinu

strukturu, potrebno je stvoriti različite mogućnosti za komunikaciju što će ujedno otvoriti mogućnost za kvalitetnu suradnju. Nužno je odnositi se jednako prema svakoj obitelji, ne favorizirati niti jednu obiteljsku strukturu i stvoriti ozračje u kojem će se svi osjećati dobrodošlo i steći osjećaj pripadanja. Također je u suradnju poželjno uključiti sve članove obitelji, npr. bake, djedovi i sl. (Maleš, 2012).

Prva socijalna iskustva dijete usvaja u obitelji pri čemu važnu ulogu imaju obiteljske interakcije, odnos koji roditelji imaju s djecom, pružanje skrbi i ljubavi. Kvalitetni odnosi unutar obitelji omogućavaju djetetu razvoj vještina koje su potrebne za kvalitetne interakcije s drugim odraslima i vršnjacima. Međusobni odnosi roditelja, sliku kakvu imaju o vlastitoj obitelji i ciljeve koje žele postići unutar obitelji utječu na ozračje unutar obitelji. Obiteljsko ozračje uz kvalitetu odnosa članova, podrazumijeva i stil roditeljstva te odnos kakav obitelj ima prema društvu i obrnuto (Milanović i sur., 2014).

2.2.1. Položaj i važnost obitelji u promicanju kvalitete rada ustanove

Kvalitetna ustanova ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja temelji se na uključivanju obitelji u rad ustanove. Obitelj je ključni dio obrazovnog sustava i izravno je zainteresirana za visoku kvalitetu ustanove ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Ona predstavlja prvu i najvažniju zajednicu u životu djeteta. Važnost uključivanja obitelji u rad ustanove krije se u činjenici da njezinim uključivanjem dolazi do unaprijeđenja postignuća djece u svim područjima razvoja. Djeca su sklonija asertivnoj komunikaciji, emocionalno su zadovoljnija i imaju osjećaj zajedništva, međusobno stvaraju pozitivne odnose, uspostavljaju se veze između obitelji i vršnjaka te sa zajednicom. Također, obitelji postižu napredak u razumijevanju procesa učenja te razvoja djece, gradi se osjećaj vrijednosti i veće povjerenje u odgajatelje, ali i u samu ustanovu (Henrich, 2013 prema Mohorić i Nenadić-Bilan, 2019). Svaki odnos s pojedinom obitelji neponovljiv je i drugačiji jer se vrednuje s posebnosti sudionika. Važno je imati na umu da se svaki pojedini član obitelji razlikuje i da to može utjecati na njihovu uključenost u različite oblike suradnje i partnerstva. Stoga ne postoji način

da se standardizira jedinstveni način izgradnje povjerenja (Rolnick 2012, prema Mohorić i Nenadić-Bilan, 2019). Odnosi između obitelji i odgajatelja trebaju se temeljiti na međusobnom poštovanju i povjerenju, otvorenoj komunikaciji, iskrenosti, jasnoj podijeli uloga, odgovornosti i donošenja odluka. Ustanove koje obitelji smatraju jednakopravnim partnerima omogućuju im sudjelovanje u oblikovanju kurikuluma, organizaciji i provedbi procesa te aktivnom uključivanju u aktivnosti unutar i izvan ustanove (Murphy i sur., 2021).

Za postizanje visoke razine kvalitete u cjelokupnom sustavu ranog i predškolskog obrazovanja ključan je suradnički te naposljetku partnerski odnos između obitelji i odgajatelja, ali i ostalih dionika, koji djeluju usklađeno u djetetovom interesu. Takav odnos karakterizira briga, učinkovita interpersonalna komunikacija, poštovanje etičkih načela i učinkovita (pravovremena i primjerena) pomoć (OECD, 2006 prema Ljubetić, 2015). Odnosi izgrađeni na ovim temeljima osnova su za razvoj partnerstva koje osigurava kvalitetu sustava i omogućava njegov stabilan rast. Ako između obitelji i odgajatelja nema suradnje otvara se mogućnost za stvaranje negativnih utjecaja na dijete. Primjerice, može doći do teškoća kada je u pitanju postizanje odgojno-obrazovnih ciljeva. Veću potporu vrtiću pružaju upravo one obitelji koje aktivno participiraju u donošenju odluka koje se odnose na njihovu djecu iz razloga što odluke percipiraju kao vlastite (Tankersley i sur., 2012). Suoto Manning i Swick (2006) ističu Vygotskog i njegovu teoriju sociokonstruktivizma u kojoj tvrdi da sociokulturni kontekst, iskustva i događaji imaju značajan utjecaj na učenje i razvoj. S obzirom na to, vjeruje se da sociokulturni kontekst odgajatelja i obitelji oblikuje njihove međusobne interakcije te utječe na to kako se roditelji percipiraju i kako se oblikuje proces uključivanja roditelja i obitelji. Vjerovanja odgajatelja o roditeljima i obiteljima duboko su oblikovana trenutnim i prošlim kontekstualnim i kulturnim elementima. Na primjer, naše vlastito djetinjstvo utječe na obrasce koje stvaramo o uključenosti roditelja/obitelji. Postoji mogućnost da nam nedostaju iskustva u kojima roditelji preuzimaju vodeće uloge. Odlučan roditelj koji želi biti vođa može izazvati obrambenu reakciju. S druge strane, postoji mogućnost da možda imamo iskustva uključivanja obitelji u kojoj je odgajatelj uvijek u ulozi onoga koji donosi odluke umjesto da teži partnerskom pristupu u kojem su svi ravnopravni donositelji odluka.

Nažalost, u praksi često nedostaje suradnički odnos. Iako se obitelji i praktičari slažu da su kvalitetni odnosi ključni za potpun i zdrav razvoj djece, te da je dijada roditelj/obitelj-odgajatelj/institucija od izuzetne važnosti, u praksi se često susrećemo s otporom, kako od strane roditelja, tako i od strane praktičara. Ponekad roditeljima ne odgovara način na koji ih institucija uključuje u praksu (primjerice, osjećaj prisile suradnje zbog poziva, izravan pristup, ili neprimjereni zahtjevi), dok praktičari često pružaju otpor zbog subjektivnih (poput nedostatka kompetencija ili motivacije) i objektivnih razloga (kao što su nedostatak slobodnog vremena, niska primanja, ili nedostatak razumijevanja okoline).

Kada obitelj aktivno sudjeluje u životu odgojno-obrazovne ustanove, stvara se osjećaj prihvaćanja i poštovanja sposobnosti i znanja svakog pojedinog člana. Osjećaju se više potaknutima da sudjeluju u stvaranju poticajnog okruženja za dijete. Takvo aktivno uključivanje obitelji stvara pozitivnu atmosferu u ustanovi, što rezultira rastom njezine kvalitete (Suoto Manning i Swick, 2006).

2.3. Opći okviri kvalitete rada ustanove

Zahvaljujući Bečkoj deklaraciji iz 1993. kao i smjernicama Europskog parlamenta i Vijeća europske za suradnju na unapređivanju kvalitete obrazovanja u Europi iz 2001. istaknuta je važnost razvoja kvalitete odgojno-obrazovnih sustava u zemljama Europske unije. To je potaknulo izradu modela praćenja i unapređenja kvalitete u tim sustavima.

U svibnju 2019. Vijeće EU-a donijelo je „Preporuku o visokokvalitetnim sustavima ranog djetinjstva za odgoj i obrazovanje“. Preporuku su izdali ministri obrazovanja svih država članica EU-a, a njome se podržavaju države članice u njihovim naporima da unaprijede pristup i kvalitetu predškolskom odgoju i obrazovanju. Preporuka naglašava ključne komponente i principe koji trebaju biti prisutni kako bi se osigurala optimalna podrška razvoju djece u ranim godinama života. Također, poseban naglasak stavlja na važnost uključivanja sve djece u sustav kvalitetnog ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, a čime se ujedno povećavaju jednakost i pravednost u društvu. S obzirom da usluge niske kvalitete imaju negativan učinak na djecu te samim time i na društvo u

cjelini, potrebno je djelovati u smjeru davanja prednosti pitanjima kvalitete, što će dovesti do visokokvalitetnih ustanova ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Preporuka Vijeća EU-a u svom prilogu ističe i „Okvir EU-a za kvalitetu u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju“ (EK, 2019). Okvir se sastoji od deset izjava o kvaliteti koje su podijeljene u pet područja, i to: kurikulum, upravljanje i financiranje, vrednovanje i praćenje, radna snaga i dostupnost (Slika 3).

Slika 3: Pet područja okvira EU-a za kvalitetu u RPOO-u

Izvor: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019H0605\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019H0605(01))

Osnovna snaga Okvira EU-a za kvalitetu ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja (RPOO-a) leži u njegovoj fleksibilnosti, a što se posebno očituje u prilagođenosti specifičnim kontekstima RPOO-a u svakoj državi članici. Primarni cilj je približiti svim dionicima kako bi trebao izgledati sustav koji osigurava rani i predškolski odgoj i obrazovanje visoke kvalitete. Trenutno u Republici Hrvatskoj ne postoji cjeloviti okvir kvalitete za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, no od područja Okvira EU-a za

kvalitetu implementirani su sustavi praćenja i vrednovanja te kurikulum (Lazzari, 2018 prema Križman Pavlović i sur., 2020). Jedno od temeljnih načela Okvira je isticanje važnosti sudjelovanja obitelji u ustanovama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Također se i naglašava da je obitelj najvažnije okruženje za rast i razvoj djece (EK, 2019).

Kao dio strategije o pravima djeteta Europske Unije, Europska komisija je 24. ožujka 2021. donijela strategiju „Europsko jamstvo za djecu“ čime se države članice podržava u njihovim naporima da osiguraju pristup kvalitetnom te besplatnom obrazovanju, zdravstvenoj skrbi, stanovanju kao i zdravoj i kvalitetnoj prehrani. Ovim pristupom želi se spriječiti i suzbiti socijalna isključenost djece odnosno osigurati jednake mogućnosti za svu djecu. Poseban fokus stavlja se na djecu koja se nalaze u riziku od siromaštva što je od izrazite važnosti za stvaranje pravednog, ravnopravnog i održivog društva (autor). Kako bi se postiglo navedeno, državama članicama predlaže se stvoriti politički okvir koji će naglašavati važnost izbjegavanja stigmatizacije i diskriminacije potrebite djece, uključivanja različitih dionika u ustanove te ujedno jačanje suradnje, kao i kontinuirano ulaganje u infrastrukturu i radnu snagu čime se ujedno povećava kvaliteta ustanove. Strategija je ujedno i rezultat „ Akcijskog plana za provedbu europskog stupa socijalnih prava“ koji također ističe dječje pravo na kvalitetan rani i predškolski odgoj i obrazovanje, ali i na cjeloživotno učenje. Glavni cilj dokumenta je stvoriti jednake mogućnosti za sve ljude s posebnim naglaskom na borbu protiv diskriminacije te socijalne isključenosti (EK, 2021).

U prikazanim okvirima kvalitete ističe se važnost sudjelovanja obitelji u ustanovama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, osiguravanje jednake mogućnosti za svu djecu kao i podržavanje u naporima da se osigura pristup kvalitetnom te besplatnom obrazovanju, zdravstvenoj skrbi, stanovanju kao i zdravoj i kvalitetnoj prehrani što je od ključne važnosti za optimalan rast i razvoj svakog djeteta.

3. SAMOVREDNOVANJE

S obzirom na to da je rano djetinjstvo razdoblje u kojemu se događaju značajne promjene u svim područjima djetetova razvoja, od ključne je važnosti voditi brigu o kvaliteti odgojno-obrazovnih ustanova. Kako bi se trajno unaprijedila kvaliteta ustanove potrebno je stalno promišljati o vlastitim postupcima i trenutnom stanju prakse te poboljšavati one točke koje se očituju kao „kritične“ (Stoll i Fink, 2000).

U ustanovama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja prisutno je unutarnje i vanjsko vrednovanje. Ono što čini razliku između navedenih načina vrednovanja su subjekti koji ih provode. Dok vanjsko vrednovanje provode subjekti izvan ustanova, primjerice ministarstvo ili agencije, unutarnje vrednovanje provode subjekti koji su na bilo koji način uključeni u odgojno-obrazovni proces u ustanovi. To znači da su u samovrednovanje uz odgajatelje, ravnatelja i stručne suradnike, uključena i djeca, roditelji te drugo osoblje (Antulić Majcen i Pribela-Hodap, 2017).

Samovrednovanje odgojno-obrazovnih ustanova, osobito ustanova ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, relativno je nov proces u hrvatskom obrazovnom sustavu koji je započeo 2012. te se od tada provodi po principu jednogodišnjih ciklusa prikupljanja podataka o funkcioniranju ustanove, analize situacije i definiranja jednogodišnjih razvojnih planova. Na svjetskoj razini, sustavno samovrednovanje seže iz 1990-ih godina te je u posljednjih petnaest godina postalo sveprisutno u većini odgojno-obrazovnih sustava. Danas je ono najzastupljeniji oblik unutarnjeg vrednovanja koje se provodi u predškolskim ustanovama u svijetu, ali i u Hrvatskoj (Slunjski i sur., 2012).

Prema Priručniku za samovrednovanje ustanova ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja (2012) koji služi kao potpora pri praćenju i osiguranju kvalitete predškolskog odgoja i obrazovanja: „*Samovrednovanje je sustavan, unutrašnji i jasan proces kojemu je cilj osvijetliti trenutačno stanje u ustanovi; utvrditi pozitivna postignuća te detektirati probleme i predložiti strategije njihova rješavanja, kao i unapređenja postojećeg stanja. Usmjerenost prema kvaliteti od svih čimbenika odgojno- obrazovnog procesa zahtijeva kontinuiranu stručnu refleksiju –*

samovrednovanje i djelovanje u smjeru unapređenja kvalitete pojedinih segmenata i ustanove u cijelosti“ (Slunjski i sur., 2012:25).

Ljubetić (2007) naglašava da proces (samo)vrednovanja u ustanovama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja ne obuhvaća svaki segment ranog odgoja zasebno, već cjelinu, tj. ukupnost funkcioniranja sustava. Pri tom uključuje pedagoški standard, pravnu uređenost sustava, ponudu i raznovrsnost programa namijenjenih djeci i njihovim roditeljima kao i poštovanje prava i potreba djece i roditelja, inkluziju, obrazovanost stručnog osoblja, suradnju i partnerstvo s roditeljima.

Kada se uzme u obzir raznolikost uvjeta (materijalni, organizacijski i dr.) u sustavu ranog odgoja, iluzorno je očekivati samovrednovanje visoke kvalitete koje će na primjeren način dati uvid u trenutno stanje ustanove. Shodno tome, od ključne je važnosti osmisliti i stvoriti jednakost među kriterijima samog procesa samovrednovanja, ne samo da bi se dobio uvid u trenutno stanje ustanove, nego da bi se stvorila mogućnost za stvaranje novih smjernica za poboljšanje „kritičnih točaka“. To bi ujedno dovelo i do unapređivanja kvalitete podsustava ranog odgoja u cijelosti (Ljubetić, 2007). Samopouzdan i kvalitetan praktičar oblikuje se upravo kroz implementaciju procesa samovrednovanja kroz svakodnevnu praksu. Takav praktičar kompetentan je za stvaranje okruženja koje će pozitivno utjecati na sve aspekte djetetova razvoja. Samim time samovrednovanje postaje instrument za profesionalni rast i razvoj (Reagan i sur., 2000 prema Shandomo, 2010).

U Priručniku za samovrednovanje ustanova ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja (Slunjski i sur., 2012:34) navodi se devet ključnih područja kvalitete, a to su: *„strategija ustanove za rani odgoj, organizacijsko vođenje ustanove za rani odgoj, kultura ustanove za rani odgoj, prostorno-materijalni i tehnički uvjeti rada, zdravstveno-higijenski uvjeti rada i sigurnost, kurikulum i odgojno-obrazovni proces, ljudski resursi, suradnja s užom i širom društvenom zajednicom, proces praćenja i vrednovanja.“*

3.1. Samovrednovanje područja kvalitete suradnja s užom i širom društvenom zajednicom

Kako bi se ustanova ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja mogla nazvati zajednicom koja uči i na taj način funkcionirati, nužno je izgraditi kvalitetan suradnički, a na posljetku i partnerski odnos na relaciji vrtić-obitelj-lokalna zajednica. Pri tome je potrebno da svaki dionik osvijesti i prihvati svoju ulogu te preuzme odgovornost i inicijativu u procesu izgradnje takvog odnosa. Od izrazite je važnosti da u tom procesu ustanova ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, roditelje/obitelj te ostale članove lokalne zajednice vidi kao ravnopravne partnere u odgoju i obrazovanju djece. Da bi došlo do razvoja suradničke kulture prvenstveno je potrebno međusobno povjerenje i otvorena komunikacija. Bez zajedničkog promišljanja i implementiranja promjena u odgojno-obrazovnu praksu, ne može se stvoriti suradnička kultura. Osnovni je cilj procesa samovrednovanja ustanova ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja prema čimbeniku razvijenosti partnerskih odnosa između vrtića, obitelji i lokalne zajednice, priznavanje roditelja/obitelji i članova lokalne zajednice kao jednakopravnih partnera u odgoju i obrazovanju djece te poticanje njihovog aktivnog sudjelovanja u oblikovanju vrtićkog kurikulumu (Ljubetić, 2007).

Kao osmo od devet područja kvalitete rada ustanove ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja u Priručniku za samovrednovanje ustanova ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja (Slunjski i sur., 2012) navodi se upravo suradnja s užom i širom društvenom zajednicom. Ovo područje kvalitete bitan je indikator doprinosa ustanove ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja funkcioniranju društvene sredine u kojoj živi i djeluje.

Prema Antulić Majcen i Pribela-Hodap (2017) proces samovrednovanja sastoji se od četiri faze. Svaka faza jednako je važna te je potreban visoki stupanj stručnosti. U prvoj fazi procesa samovrednovanja, fazi uvida u trenutno stanje kvalitete područja, obavlja se prikupljanje podataka. Podatci se prikupljaju na razne načine, a neki od njih su pregled dokumentacije (npr. foto-dokumentacija, video-dokumentacija, Ljetopis ustanove, zapisnici ostvarenih suradnji s roditeljima, Godišnji planovi i programi rada ustanove, Godišnja izvješća o radu ustanove,...) fokus grupe s ključnim dionicima,

upitnici za samovrednovanje i sl. Pritom se ispituju stavovi i mišljenja ključnih dionika o onim elementima koji su povezani sa suradnjom na relaciji vrtić-obitelj-lokalna zajednica. Nakon prikupljanja podataka slijedi analiza kvalitete područja u kojem tim za kvalitetu kojeg čine ravnatelj, najmanje dva predstavnika odgojitelja, najmanje jedan predstavnik stručno-razvojne službe (psiholog, pedagog, stručnjak edukacijsko-rehabilitacijskog profila), najmanje jedan predstavnik administrativno-tehničkog i pomoćnog osoblja, najmanje jedan predstavnik roditelja, najmanje jedan predstavnik lokalne zajednice, analizira i interpretira prikupljenje podatke pri čemu je ključna objektivnost samog tima za kvalitetu. Potom slijedi određivanje elemenata koje je potrebno poboljšati u analiziranom području kvalitete te shodno tome tim daje prijedlog onih aktivnosti kojima je to moguće postići (npr. organizirati radionice za roditelje, organizirati druženja roditelja i djece u vrtiću, dati mogućnost roditeljima da postavljaju pitanja i daju prijedloge). Naposljetku, potrebno je da tim za kvalitetu odluči je li analizirano područje prioritetno područje unapređenja. U tom postupku, alat kojim se služi je KREDA analiza. Ukoliko tim za kvalitetu procijeni da je riječ o prioritetnom području tada slijedi njegovo uvrštavanje i razrada u razvojnom planu ustanove koji sadrži aktivnosti te metode kojim će se postići postavljeni razvojni cilj, resurse potrebne za realizaciju aktivnosti, rokove izvršenja planiranih aktivnosti, mjerljive pokazatelje ostvarenja razvojnoga cilja kao i osobe odgovorne za provedbu aktivnosti.

Samovrednovanje ovog područja obuhvaća i sljedeća pitanja: „*Jesam li zadovoljan/zadovoljna suradnjom s roditeljima? Je li mi važna dobra suradnja s roditeljima? Pruža li naša ustanova potporu roditeljima u ostvarenju roditeljske uloge? Daje li lokalna zajednica potporu radu naše ustanove? Sudjelujemo li na različitim manifestacijama i događajima u gradu/mjestu? Je li naša ustanova prepoznata i cijenjena u lokalnoj zajednici?*“ (Priručnik za samovrednovanje ustanova ranog i predškolskog odgoja, 2012:80).

Samovrednovanje bilo kojeg područja kvalitete rada ustanove pa tako i suradnje s užom i širom društvenom zajednicom nije povremen proces, već se temelji na kontinuitetu. Treba uzeti u obzir i da se kvaliteta neprestano mijenja i razvija te da njezin smjer ovisi o svim sudionicima, uključujući i obitelji. Kada su svi uključeni u poboljšanje kvalitete, rezultat će biti pozitivne promjene, a vrtić će postati zajednica koja neprekidno uči

(Ljubetić, 2007). Kako bi se uklonile one metode koje nisu učinkovite u odgojno-obrazovnoj praksi, potrebno je kontinuirano provoditi proces samovrednovanja. Jedino na taj način može se i omogućiti razumljivije percipiranje ciljeva i prilagoditi ih kontekstu svake ustanove uvažavajući njezine posebnosti (Shandomo, 2010).

4. SURADNJA S OBITELJI

Kako bi odnos odgajatelja i obitelji napredovao do suradničkog i partnerskog odnosa potrebna je kvalitetna komunikacija. Primarni cilj svake njihove komunikacije je razmjena informacija s ciljem poticanja cjelovitog razvoja djeteta. Prva komunikacija najčešće je jednosmjerna jer se odvija pri prvom susretu kada se roditeljima daju osnovne informacije o načinu funkcioniranja ustanove te rutina unutar skupine. Ono što slijedi nakon toga je neizbježna komunikacija na svakodnevnoj razini jer do komunikacije dolazi pri svakom dovođenju i odvođenju djeteta u skupinu. Svaki drugi oblik komunikacije poput individualnih razgovora, roditeljskih sastanaka, zajedničkih druženja, kreativnih radionica i sl. vode do više stepenice, odnosno do suradnje te naposljetku do partnerstva između odgajatelja i obitelji (Milanović, 2014).

Govoreći o suradnji odgajatelja i obitelji, autori Ratcliff i Hunt (2009, prema Višnjić Jevtić, 2018) ističu kako sam pojam suradnje uključuje sve vrste interakcija između ta dva dionika, kretajući od izmjene informacija preko zajedničkih druženja do sudjelovanja u procesu odgojno-obrazovnog rada.

Suradnja obitelji i ustanove važna je za socijalni razvoj djeteta. Dijete se u sredini u kojoj se njeguju suradnički odnosi osjeća zadovoljno, sigurno i prihvaćeno te razvija svoje potencijale. Kao što se vidi iz Tablice 1. u takvom odnosu važno je međusobno uvažavanje i ravnopravna komunikacija. Unatoč važnosti dobrih odnosa između obitelji i ustanove, česti su slučajevi u kojima je suradnja na niskoj razini. Neki od mogućih razloga mogu biti: nedovoljna osviještenost roditelja o vlastitoj roditeljskoj ulozi, nezainteresiranost i nespремnost za izgradnju kvalitetnog suradničkog odnosa, nedovoljne vještine svih dionika koje su nužne za uspostavljanje kvalitetnog odnosa, nedovoljna znanja o zadaćama i ulozi odgojno-obrazovnih djelatnika i neosviještenost o utjecaju koju imaju na razvoj i postignuća djeteta (Ljubetić, 2007).

Tablica 1: Obilježja suradničkog odnosa (Milanović i sur., 2014:72)

OBILJEŽJA SURADNIKA (ODGAJATELJ)	OBILJEŽJA ODNOSA	OBILJEŽJA SURADNIKA (RODITELJ ILI SKRBNIK)
-pozitivan stav o sebi i drugima	-samopoštovanje -poštovanje -zaštita -poticanje	-pozitivan stav o sebi i drugima
-objektivnost s obzirom na situaciju, sebe i druge	-prikupljanje, primanje i davanje podataka, obrada podataka, analiza, logičko zaključivanje, dogovaranje	-objektivnost s obzirom na situaciju, sebe i druge
-emocionalna pismenost s obzirom na iskazivanje osjećaja i razumijevanja tuđih emocionalnih iskaza	-zajedništvo u radosti, strahu, tuzi	-emocionalna pismenost s obzirom na iskazivanje osjećaja i razumijevanja tuđih emocionalnih iskaza

Iako se pojmovi „suradnja“ i „partnerstvo“ često izjednačuju, potrebno je ukazati na razlikovanje ovih dvaju termina jer njihovo značenje nije isto. Suradnja je tek stepenica prema partnerstvu koji je najviša razina suradničkih odnosa između obitelji i odgojno-obrazovne ustanove (Wit 2005, prema Mohorić i Nenadić-Bilan, 2019). Za partnerstvo je karakteristična ravnopravnost svih dionika, dok s druge strane u suradnji postoji mogućnost hijerarhijskog odnosa. Ljubetić (2014), navodi kako partnerstvo podrazumijeva suradnju, ravnopravnost, zajedničku odgovornost i cilj te kvalitetnu komunikaciju. Osnovni cilj partnerstva je zadovoljiti potrebe djeteta, ali i roditelja i odgajatelja. Odgajatelj pritom ima zadatak pružiti pomoć roditelju u postizanju tog cilja. Odlika partnerstva je dvosmjerna komunikacija, dok suradnju često obilježava jednosmjerna komunikacija koja je nerijetko nedovoljno otvorena i površna.

Ivaštanin i Vrbanec (2015, prema Car Mohač i Kuretić, 2021) ističu nekoliko preduvjeta koji su ključni za uspostavu i održavanje partnerstva s roditeljima. Neki od preduvjeta su izgradnja povjerenja i prihvaćanje vrijednosti svih sudionika koji imaju isti cilj, a to je dobrobit djeteta. Nadalje, konstruktivno partnerstvo treba se temeljiti na razumijevanju očekivanja iz njihovih individualnih uloga. Autori vjeruju da su jasna očekivanja i zajednički ciljevi, zajedno s odgojiteljskim stavovima prema roditeljskim kompetencijama i važnosti njihovog sudjelovanja, ključni preduvjeti partnerstva.

Ono što je zajedničko terminima „suradnje“ i „partnerstva“ svakako je postizanje dobrobiti djeteta.

4.1. Modaliteti suradnje

Prema Milanović i suradnici, 2014. postoji nekoliko kriterija prema kojima se dijeli suradnja vrtića i obitelji. Neki od kriterija su: sadržaj suradnje, broj sudionika, način komunikacije te uloga koju roditelji/skrbnici imaju u suradnji. Najčešća je podjela suradnje na suvremene i tradicionalne modalitete (Tablica 2.).

Tablica 2. Podjela na suvremene i tradicionalne modalitete suradnje (Milanović i sur., 2014).

Tradicionalni modaliteti suradnje	Suvremeni modaliteti suradnje
Individualni razgovori	Društvene mreže (Viber, Whatsapp, Facebook)
Roditeljski sastanci	Forumi
Dani otvorenih vrata	Webinari
Druženja djece i odraslih	Web stranice vrtića
Informiranje putem letaka	Video i foto dokumentacija
Kreativne radionice	
Kutići za roditelje	

4.1.1. Individualni razgovori

Ovaj modalitet suradnje odnosi se na razgovor između roditelja/skrbnika i odgajatelja i/ili članova stručnog tima u kojemu je zajednički cilj razmjena informacija o djetetu kako bi se postigla njegova dobrobit. Sam razgovor može biti potaknut od obe strane, tj. od roditelja/skrbnika kao i od odgajatelja i/ili stručnih suradnika. Individualni razgovor omogućava privatnost objema stranama te je važno da se odvija u mirnom okruženju i da se roditelj/skrbnik osjeća dobrodošlo i prihvaćeno. Preporučljivo ga je imati jednom do dva puta godišnje za svako pojedino dijete, a vrijeme održavanja stvar je internog dogovora. Osim što dolazi do unapređenja suradnje roditelja/skrbnika i ustanove, provođenje individualnih razgovora dovodi i do upoznavanja obiteljske kulture, ali i do onog najvažnijeg, a to je upoznavanje dječjih potreba (Milanović i sur., 2014).

4.1.2. Roditeljski sastanci

Prema Milanović (2014) roditeljski sastanci temelje se na okupljanju roditelja/skrbnika i odgajatelja, a razlikuju se ovisno o cilju kojem teže: roditeljski sastanci komunikacijskog tipa (međusobna razmjena iskustava, mišljenja i stavova s drugim roditeljima), roditeljski sastanci oglednog tipa (prikaz sadržaja rada), roditeljski sastanci predavačkog tipa (informiranje o važnim obilježjima razvoja djece), roditeljski sastanci organizirani zbog druženja djece i odraslih. To je ujedno i najčešći modalitet suradnje roditelja i odgajatelja, a održava se nekoliko puta godišnje (tri do četiri puta). Za svaki navedeni roditeljski sastanak nužna je kvalitetna priprema odgajatelja.

Prema Obiteljskom zakonu (2023, čl. 94.) roditelji imaju dužnost i odgovornost odazvati se na poziv odgojno-obrazovne ustanove kada je u pitanju odgoj i obrazovanje njihovog djeteta, a što ujedno uključuje i odaziv na organizirani roditeljski sastanak.

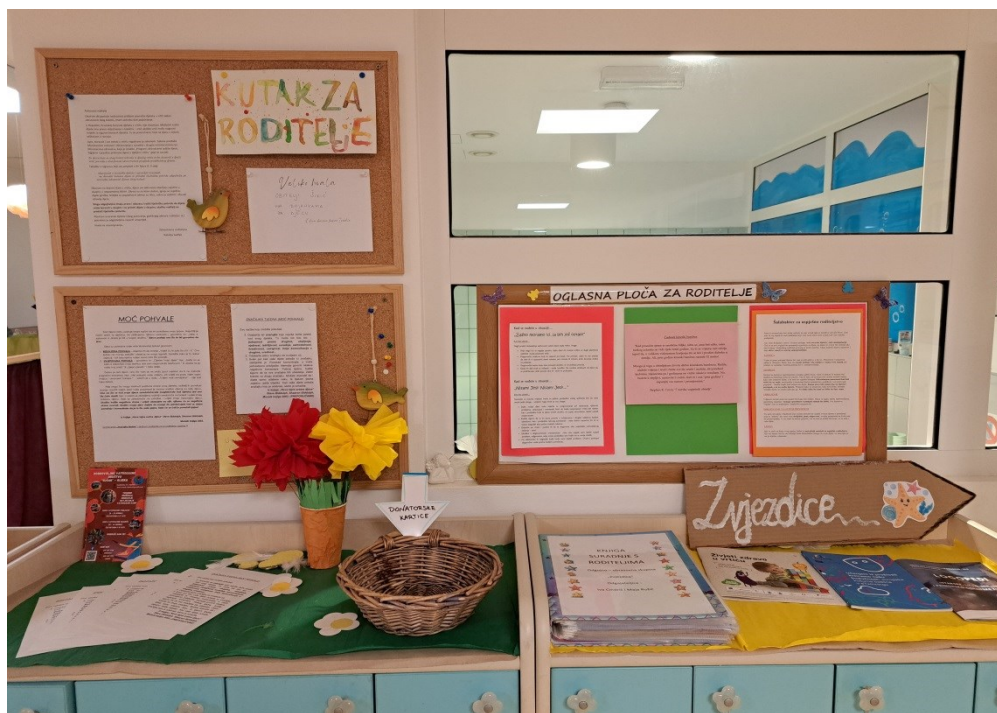
4.1.3. Informiranje i motiviranje putem letaka

Kada je riječ o letku kao modalitetu suradnje bitno je naglasiti da je njegov glavni cilj informirati obitelj o određenoj temi te ih potaknuti na razmišljanje koje će dovesti do djelovanja. Informacije se mogu odnositi na djetetov razvoj, na događaje u ustanovi te na bilo koju temu ili važan problem za određenu dob. Također može poslužiti i kao dopuna temi roditeljskog sastanka koja se na kraju istog daje roditeljima. Mogu ih izrađivati odgajatelji, članovi stručnog tima te vanjski suradnici (Milanović i sur., 2014).

4.1.4. Kutić za roditelje

Kutić za roditelje (Slika 4) podrazumijeva oglasnu ploču namijenjenu za roditelje, ali i članove obitelji, a nalazi se ispred sobe dnevnog boravka svake odgojno-obrazovne skupine čime se želi postići da sve informacije budu lako vidljive (Ljubetić, 2011). Komunikacija se odvija u pismenom obliku, jednosmjerno. Iznimka je uključivanje roditelja u kreiranje kutića zajedno s roditeljima pri čemu dolazi do dvosmjerne komunikacije (Rogulj, 2018). Dostupne su informacije o nadolazećim događajima, eventualnim promjenama u organizaciji rada, zanimljivostima koje se odnose na određenu razvojnu fazu (znanstveni članak), potrebnim materijalima za rad, osobitostima odgojno-obrazovne skupine, izvješće o radu skupine, tekstovi brojalica, pjesmica namijenjenih djeci, osvrt s roditeljskog sastanka.

Slika 4: Kutić za roditelje

Izvor: osobna arhiva

4.1.5. Kreativne radionice

Kreativne radionice (Slika 5) podrazumijevaju grupne aktivnosti djece, roditelja, članova obitelji i odgajatelja na kojima izrađuju igračke, ukrase ili konstruktivne predmete. Ujedno se svi prisutni međusobno druže, razgovaraju, izmjenjuju iskustva te razvijaju osjećaj pripadnosti skupini. Pri organizaciji radionice odgajatelji prvotno moraju isplanirati njezinu temu, napraviti poziv, organizirati prostor i materijale te tijekom njezinog održavanja dokumentirati cijeli proces (Mašković i sur., 2018).

Slika 5: Kreativna radionica

Izvor: osobna arhiva

4.1.6. Dani otvorenih vrata

Dani otvorenih vrata omogućuju cijeloj obitelji (roditelji, braća, sestre, bake, djedovi) priliku za posjetom vrtiću. Tijekom dana otvorenih vrata odvijaju se aktivnosti poput onih u kojima članovi obitelji prikazuju djeci na zanimljiv način vlastito zanimanje, hobije, igraju zajedničke igre, čitaju knjige, provode zajedno vrijeme i sl. (Ljubetić 2012). Primjerice, majka ili otac kineziolog s djecom provode sportske aktivnosti u dvorani vrtića/na otvorenom. Pritom se stvara osjećaj zajedništva, pripadnosti, sigurnosti, ali se i proširuju dječje znanje i vještine.

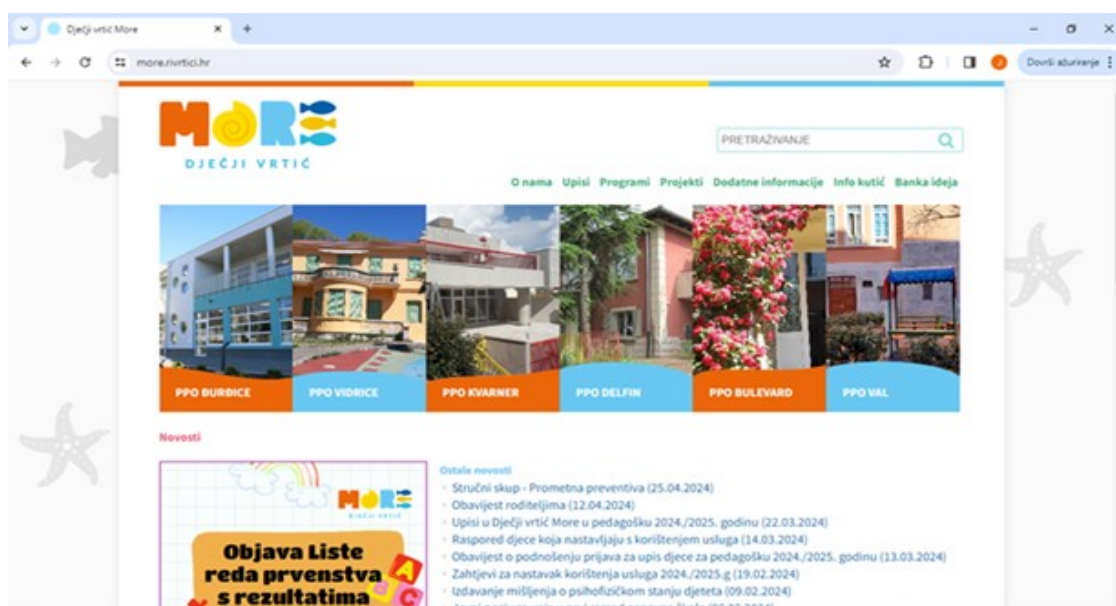
4.1.7. Mobilne aplikacije i društvene mreže

Mobilne aplikacije poput WhatsApp i Vibera služe za komunikaciju roditelja/obitelji i odgajatelja. One omogućuju brz način komunikacije i trenutnu razmjenu informacija što svakako čini prednost. U navedenim aplikacijama moguće je kreirati grupe s roditeljima u koje će odgajatelj slati bitne informacije, fotografije, videozapise djece u različitim aktivnostima unutar odgojno-obrazovne skupine i sl. Ono što se može smatrati nedostatkom ovakvog načina suradnje je vjerojatnost da nemaju svi pristup internetu ili da nisu informatički pismeni te mogućnost dijeljenja informacija i sadržaja izvan grupe čime bi se narušila povjerljivost podataka (Rogulj, 2018). Osim Viber i WhatsApp grupa u suvremeno doba postoji mogućnost stvaranja zatvorenih grupa s roditeljima/obitelji na društvenim mrežama kao što su Facebook, Instagram, X.com poznatiji kao Twitter i sl. Pojam zatvorene grupe označava da pristup sadržaju takve grupe imaju samo njegovi članovi. Glavni cilj takvih grupa je razmjena informacija vezanih za odgojno-obrazovni rad skupine i ostvarivanje kvalitetne suradnje.

4.1.8. Web stranice vrtića

Web stranice vrtića (Slika 6) široko su rasprostranjene u suvremenim ustanovama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Svaka web stranica vrtića jedinstvena je i pruža sadržaje putem kojih prenosi informacije poput onih vezanih za upis djece, jelovnik, informacije o programima koje nudi vrtić, fotografije i prikaze ostvarenih projekata, temeljne dokumente ustanove, poveznice. Pristup sadržaju web stranice omogućen je svima, a prvenstveno je namijenjen članovima obitelji te se rabe za jednosmjernu komunikaciju. (Vladušić i Višnjić Jevtić, 2014).

Slika 6: Web stranica dječjeg vrtića „More“

Izvor: <https://more.rivrtici.hr/>

5. KOMPETENCIJE ODGAJATELJA ZA SURADNJU S OBITELJI

Zbog njegove višeznačnosti, pojam kompetencija često je zahtjevno precizno definirati. Prema autorici Ćatić (2012), kompetencije su sposobnosti djelovanja na učinkovit način u različitim situacijama, a temeljene su na znanju, iako nisu njime ograničene.

Prema (Slunjski i sur., 2006:46) kompetencije odgajatelja su „kompleksan mozaik različitih područja znanja i vještina koja su nužno uključena u praktično područje svakog profesionalca“. Za visoku kvalitetu rada potrebno je razvoju odgajateljevih kompetencija pristupati holistički te se fokusirati na cjeloživotno učenje. Slunjski i sur., 2006:46) navode da bi odgajatelji trebali svoje „*profesionalne kompetencije razvijati istraživanjem, provjeravanjem, procjenjivanjem i stalnim dograđivanjem vlastite prakse*“.

Kako bi odgajatelj mogao stvarati kvalitetne suradničke i partnerske odnose nužno je posjedovanje različitih profesionalnih kompetencija, a do čijeg razvoja dolazi višegodišnjim učenjem i djelovanjem u praksi. Odgajateljeve kompetencije za suradnju s roditeljima uključuju znanja, vještine i stavove.

Znanje koje odgajatelj prvotno gradi inicijalnim obrazovanjem temelj je njegovih profesionalnih kompetencija. Za uspješan i kvalitetan rad s obiteljima potrebno je imati znanje o radu s roditeljima, obiteljskoj kulturi, obiteljskim dinamikama, obiteljskom funkcioniranju kao i strategijama za njihovo uključivanje u odgojno-obrazovnu ustanovu (Višnjić Jevtić, 2018). Autorice Visković i Višnjić Jevtić (2017) istraživale su mišljenje odgajatelja o suradnji s roditeljima u dva različita vrtića, u Makarskoj i u Čakovcu. Istraživanje je ujedno dio studije kojom se nastoje istražiti mogućnosti razvoja kvalitetne prakse ovisno o angažiranosti odgajatelja, stručnih suradnika i roditelja/skrbnika djece uključene u pojedine odgojne skupine u vrtićima jedinica lokalne samouprave. U istraživanju je korištena revidirana verzija instrumenta Parent Survey of Family and Community (Sheldon i Epstein, 2007). Utvrđena je statistički značajna povezanost profesionalnog radnog staža sudionica i rezultata na primijenjenim skalama. Rezultati su pokazali da je najčešći povod za suradnju informiranje roditelja o djeci u ustanovi, dok je najmanje zastupljeno savjetovanje o odgoju djece.

Potrebno je i poznavanje različitih roditeljskih stilova jer time odgajatelj može shvatiti iz čega proizlaze određena djetetova ponašanja te upotpuniti obiteljski odgoj (Bogatić i sur., 2018)

Kako bi svoje znanje proveli u praksi, potrebno je posjedovati određene vještine. Vještine koje su od izrazite važnosti u radu s obiteljima su suradničke, komunikacijske i organizacijske vještine. Kada govorimo o komunikacijskim vještinama u kontekstu suradnje odgajatelja i obitelji, tada je od ključne važnosti suradnički dijalog. On se odnosi na poštovanje tuđih mišljenja i perspektiva, zajedničku brigu i povjerenje. Kada odgajatelj poznaje strategije jednog takvog dijaloga, mnogo lakše će uspostaviti primjerenu komunikaciju i pristup s roditeljima/obitelji. Uz to, odgajatelj mora biti upoznat s tehnikama razgovora i aktivnog slušanja te neprestano stvarati okruženje primjereno za komunikaciju. Osim verbalne komunikacije, veliki značaj za kvalitetnu komunikaciju ima i neverbalna komunikacija (pokreti, stav, glas..) kojom odgajatelj može odrediti kako će se odvijati tijekom komunikacije (Rogulj, 2018).

Kako bi se razvijale suradničke vještine potrebno je zadobiti poštovanje i povjerenje obitelji. Suradničke vještine odnose se na suradničko učenje, dijeljenje odgovornosti, uspostavljanje zajedništva s obitelji koje se temelji na zajedničkim vrijednostima te sposobnost zajedničkog djelovanja s obzirom na definirani zajednički cilj (Višnjic Jevtić, 2018). Organizacijske vještine odnose se na organizaciju okruženja, ali i vremena u kojem će se odvijati suradnja. Mavračić Miković i Tot (2020) istražile su stavove i percepcije odgajatelja o njihovoj suradnji i partnerskom odnosu u vrtićima koji se nalaze na području Zagrebačke županije i grada Zagreba. Rezultati su pokazali da su se i odgajatelji i roditelji u velikoj mjeri složili da je partnerski/suradnički odnos od izrazite važnosti, ali da veliki broj ispitanih ne razumije razliku pojmova partnerstva i suradnje. Također, odgajatelji i roditelji nisu procijenili najvažnijom ulogu odgajatelja kao partnera.

Stavovi odgajatelja koji se razlikuju od stavova koje imaju obitelji, često mogu otežati njihovu suradnju. Neki od tih stavova su određeni stereotipi, predrasude te različiti stavovi po pitanju odgoja i obrazovanja. Stavovi koji svakako mogu doprinijeti kvalitetnijoj suradnji s obiteljima su stavovi o tome da obitelji treba poštovati te svakoj

obitelji pristupiti s obzirom na njezine specifičnosti (Višnjić Jevtić, 2018). Car Mohač i Kuretić (2021) provele su istraživanje čiji je cilj bio saznati kakvi su stavovi odgojitelja u vrtiću Radost Crikvenica o suradnji između roditelja i vrtića. Rezultati istraživanja pokazuju da odgojitelji u vrtiću Radost imaju pozitivan stav i očekivanja prema suradnji i partnerstvu između roditelja i vrtića. Njihovi stavovi razlikuju se ovisno o stupnju obrazovanja odgojitelja i njihovom radnom mjestu (centralni ili područni vrtić).

Prema Glavina (2018), za kvalitetnu suradnju odgajatelj treba biti strpljiv, iskren, empatičan i fleksibilan. Murphy i suradnici (2021) provedli su istraživanje u kojem su ispitali a) iskustva roditelja sa suradničkom praksom, b) samopouzdanje odgajatelja u radu s obiteljima i c) percepcije odgajatelja o potrebama za educiranjem. Rezultati sugeriraju da se obitelji obično osjećaju dobrodošlima i poštovanima, ali izražavaju želju za poboljšanjem komunikacije s odgojiteljima. Većina odgojitelja izvješćuje o visokom samopouzdanju kada je u pitanju davanje informacija obitelji o napretku djece, ali manje samopouzdanja kada je potrebno osloviti roditelje imenom, odgovaranju na roditeljske zabrinutosti ili radu s obiteljima koje se suočavaju s ozbiljnim stresorima roditeljstva. Rezultati ukazuju na potrebu za podrškom u praksi i edukacijom kako bi se poboljšale vještine odgojitelja i njihovo samopouzdanje u partnerstvu s obiteljima.

Ključne kompetencije odgojitelja za suradnju s obitelji definirane su ISSA-inom definicijom kvalitetne pedagoške prakse (Tankersley i sur., 2012) koja obuhvaća i područje interakcije, obitelj i zajednicu. Unutar područja razrađeni su standardi i indikatori kvalitetne pedagoške prakse koji polaze od suvremenog pristupa ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju, humanističkih i socio-konstruktivističkih principa, razvojno primjerene prakse, individualiziranoga pristupa i spoznaje da se učenje odvija kroz interakciju i u dijalogu između djece i odraslih. Unutar ovog područja izdvajaju se standardi:

- Standard 1: Promoviranje partnerstva s obiteljima te članovima obitelji i zajednice,
- Standard 2: Odgajateljica koristi formalne i neformalne prilike za komunikaciju i razmjenu informacija s obiteljima,

- Standard 3: Odgajateljica koristi resurse zajednice i obiteljskih kultura kako bi podržala dječji razvoj i obogatila iskustvo učenja.

Svaki je standard kvalitete razrađen u indikatore koji se grupiraju u četiri nazine kvalitete (neadekvatno, dobar početak, kvalitetna praksa i korak dalje) (Tankersley i sur., 2012). U odnosu na navedene indikatore moguće je vrednovati pedagošku praksu odgojitelja, procijeniti jake i slabije strane te mogućnosti za unapređenje kvalitete suradnje s obiteljima.

6. CILJ, PROBLEMI I HIPOTEZE ISTRAŽIVANJA

Cilj ovog istraživanja je ispitati kvalitetu i modalitete suradnje obitelji i ustanove ranog i predškolskog odgoja i obrazovanje te stjecanje uvida u iskustva i izazove povezane s procesima praćenja i unapređenja ovog područja kvalitete s posebnim naglaskom na elemente procesa samovrednovanja.

6.1. Problemi i hipoteze istraživanja

P1: Utvrditi modalitete suradnje i zadovoljstvo suradnjom odgajatelja s obiteljima u odnosu na odabrane procesne i strukturne varijable na razini odgojitelja (dob, godine radnog staža, stupanj obrazovanja) i na razini ustanove (sastav skupine djece, osnivač ustanove, potpora ustanove roditeljima u ostvarenju roditeljske uloge).

H1: Odgajatelji koji imaju više godina radnog staža, viši stupanj obrazovanja, veće su životne dobi, rade u dječjim vrtićima kojima je osnivač jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, rade u vrtićkim skupinama te čija ustanova pruža potporu roditeljima u ostvarenju roditeljske uloge, pokazuju veće zadovoljstvo s ostvarenom suradnjom s obiteljima. Različiti modaliteti suradnje bit će podjednako zastupljeni.

P2: Analizirati standard kvalitete promoviranja partnerstva s obiteljima u odnosu na dob, godine radnog staža, stupanj obrazovanja odgajatelja te strukturne varijable na razini ustanove (sastav skupine djece, osnivač ustanove, potpora ustanove roditeljima u ostvarenju roditeljske uloge).

H2: Odgajatelji koji imaju više godina radnog staža, viši stupanj obrazovanja, veće su životne dobi, rade u dječjim vrtićima kojima je osnivač jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, rade u vrtićkim skupinama te čija ustanova pruža potporu roditeljima u ostvarenju roditeljske uloge, daju više procjene standarda kvalitete područja promoviranja partnerstva s obiteljima.

P3: Analizirati standard kvalitete komunikacija i razmjena informacija s obiteljima u odnosu na dob, godine radnog staža, stupanj obrazovanja odgajatelja te strukturne varijable na razini ustanove (sastav skupine djece, osnivač ustanove, potpora ustanove roditeljima u ostvarenju roditeljske uloge).

H3: Odgajatelji koji imaju više godina radnog staža, viši stupanj obrazovanja, veće su životne dobi, rade u dječjim vrtićima kojima je osnivač jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, rade u vrtićkim skupinama te čija ustanova pruža potporu u ostvarenju roditeljske uloge, daju više procjene standarda kvalitete područja formalnih i neformalnih prilika za komunikaciju s obiteljima.

P4: Analizirati standard kvalitete korištenje resursa zajednice u odnosu na dob, godine radnog staža, stupanj obrazovanja odgajatelja te strukturne varijable na razini ustanove (sastav skupine djece, osnivač ustanove, potpora ustanove roditeljima u ostvarenju roditeljske uloge).

H4: Odgajatelji koji imaju više godina radnog staža, viši stupanj obrazovanja, veće su životne dobi, rade u dječjim vrtićima kojima je osnivač jedinica lokalne samouprave, rade u vrtićkim skupinama te čija ustanova pruža potporu u ostvarenju roditeljske uloge daju više procjene standarda kvalitete područja korištenja resursa zajednice.

P5: Utvrditi povezanost zadovoljstva odgajatelja suradnjom s obiteljima sa standardima kvalitete promoviranje partnerstva s obiteljima, formalne i neformalne prilike za komunikaciju, korištenje resursa zajednice.

H5: Zadovoljstvo suradnjom s obiteljima bit će statistički značajno pozitivno povezano sa standardima kvalitete promoviranja partnerstva s obiteljima, formalnih i neformalnih prilika za komunikaciju i korištenje resursa zajednice.

P6: Utvrditi osnovne prednosti, nedostatke i mogućnosti za unapređenje kvalitete suradnje odgojitelja i obitelji.

H6: Očekuje se podjednaka zastupljenost indikatora ispitivanih standarda kvalitete u kategorijama prednosti, nedostaci i mogućnosti za unapređenje kvalitete suradnje odgojitelja i obitelji.

7. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

7.1. Ispitanici

U istraživanju je sudjelovalo sveukupno 89 odgajatelja zaposlenih u ustanovama ranog i predškolskog odgoja u Republici Hrvatskoj. Svi ispitanici dali su pristanak za sudjelovanje u istraživanju te su svi ženskog spola. Raspon dobi ispitanika je od 21 do više od 60 godina. Najveći udio ispitanika 47,2 % (N=42) u dobi je od 21 do 31 godinu. Najmanji udio ispitanika, 2,2 % (N=2) ima više od 60 godina. U daljnjim analizama zadržane su kategorije dobi od 21 do 30 godina, od 31 do 40 godina, od 41 do 50 godina dok su posljednje dvije dobne kategorije (51 – 60 i >60) zbog malog broja ispitanika rekodirane u jednu kategoriju (dobna skupina starija od 50 godina).

U odnosu na stupanj obrazovanja najveći udio ispitanih odgajatelja ima višu stručnu spremu, 59,6 % (N=53), slijede odgojitelji s visokom stručnom spremom (38,2%) dok samo dva odgajatelja, imaju srednju stručnu spremu. U daljnjim analizama koje uključuju stupanj obrazovanja korištena je dihotomna varijabla koja obuhvaća kategorije više i visoke stručne spreme.

Najviše ispitanih odgajatelja zaposleno je u dječjim vrtićima čiji je osnivač jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave (N=65, 73,0 %), njih 10 (11,2 %) zaposleno je u dječjem vrtiću čiji je osnivač druga pravna ili fizička osoba, a dva su ispitanika zaposlena u dječjem vrtiću kojem je osnivač vjerska zajednica. Zbog nejednakih uzoraka daljnje analize nisu rađene u odnosu na osnivača ustanove ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja u kojoj su odgojitelji zaposleni.

U odnosu na odgojno-obrazovnu skupinu, veći broj ispitanika radi u vrtićkoj skupini (N=58, 65,2 %), dok nešto manji broj ispitanika (N=31, 34,8 %) radi u jasličkoj skupini.

7.2. Mjerni instrument

Za razvoj instrumenta za potrebe ovog istraživanja korišteni su elementi metodologije okvira samovrednovanja ustanova ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja (Priručnik za samovrednovanje ustanova ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja, 2012) iz koje su preuzeta tri pitanja iz samovrednovanja područja kvalitete „Suradnja s užom i širom društvenom zajednicom“. Za ispitivanje kvalitete partnerstva vrtića i obitelji korišteni su indikatori kvalitete prema ISSA definiciji kvalitetne pedagoške prakse (priručnik „Teorija u praksi-priručnik za profesionalni razvoj odgajatelja“ autorice Tankersley i sur., 2012). iz kojeg su odabrana tri standarda kvalitete iz područja „Obitelj i zajednica“, a pripadajući indikatori kvalitetne pedagoške prakse korišteni su kao čestice upitnika. Čestice se procjenjuju na Likertovoj skali od 7 stupnjeva pri čemu je 1 „Tvrdnja se uopće ne odnosi na mene“, a 7 „Tvrdnja se u potpunosti odnosi na mene“. Upitnik se sastoji od ukupno 50 čestica grupiranih prema tri standarda kvalitete, a to su: Standard 1: Promoviranje partnerstva s obiteljima te članovima obitelji i zajednice, Standard 2: Odgajateljica koristi formalne i neformalne prilike za komunikaciju i razmjenu informacija s obiteljima, Standard 3: Odgajateljica koristi resurse zajednice i obiteljskih kultura kako bi podržala dječji razvoj i obogatila iskustvo učenja. Svaki standard sastoji se od indikatora kvalitete koji su razrađeni u tvrdnje. U Tablici 3. navedeni su Standardi kvalitete, pripadajući indikatori kvalitete, ukupan broj čestica po indikatoru te pouzdanost tipa unutarnje konzistencije (Cronbachov Alpha) za svaku skupinu čestica, dobivenu na podacima u ovome istraživanju.

Tablica 3: Struktura upitnika kvalitete partnerstva vrtića i obitelji (prilagođeno prema Tankersly i sur., 2012)

STANDARD KVALITETE	INDIKATOR KVALITETE	N čestica	Cronbach α koeficijent
STANDARD 1: Odgajateljica promovira partnerstvo s obiteljima te članovima obitelji i zajednice pruža	Indikator 1: Odgajateljica poziva članove obitelji u grupu vodeći brigu o tome da se osjećaju dobrodošlima i pronalazi različite načine da sve obitelji uključi u odgojno-obrazovni proces.	6	0,852
	Indikator 2: Odgajateljica uključuje članove obitelji u zajedničko donošenje odluka vezanih	6	0,847

niz prilika da se na različite načine uključe u učenje i razvoj djece	uz razvoj, učenje i socijalni život djece u grupi.		
	Indikator 3: Odgajateljica uključuje članove obitelji u donošenje odluka koje se odnose na različita okruženja u kojima djece uče.	4	0,847
	Kompozit: promoviranje partnerstva s obiteljima	16	0,932
STANDARD 2: Odgajateljica koristi formalne i neformalne prilike za komunikaciju i razmjenu informacija s obiteljima	Indikator 1: Odgajateljica redovito komunicira s obiteljima o djeci, njihovom učenju i razvoju, zahtjevima kurikuluma i događanjima u grupi.	6	0,805
	Indikator 2: Odgajateljica redovito komunicira s obiteljima kako bi što više saznala o porijeklu djece i stekla uvid u njihove jake strane, interese i potrebe.	4	0,892
	Indikator 3: Odgajateljica stvara različite prilike u kojima obitelji mogu učiti jedne od drugih i međusobno se podržavati.	5	0,877
	Indikator 4: Odgajateljica čuva povjerljivost podataka o djeci i obiteljima.	4	0,826
	Kompozit: komunikacija i razmjena informacija s obiteljima	19	0,928
STANDARD 3: Odgajateljica koristi resurse zajednice i obiteljskih kultura kako bi podržala dječji razvoj i obogatila iskustvo učenja.	Indikator 1: Odgajateljica vodi djecu u zajednicu i članove zajednice dovodi u vrtić kako bi potaknula socijalizaciju i učenje djece.	3	0,896
	Indikator 2: Odgajateljica pomaže obiteljima u pronalaženju potrebnih informacija, resursa i službi koje mogu pospješiti dječje učenje i razvoj.	4	0,813
	Indikator 3: Odgajateljica svoja znanja o obiteljima i lokalnoj zajednici ugrađuje u kurikulum i dječje iskustvo učenja.	8	0,886
	Kompozit: Korištenje resursa zajednice	15	0,937

Uz sve navedeno prikupljeni su i podaci o socio-demografskim karakteristikama ispitanika (spol, dob, godine radnog staža, stupanj obrazovanja) te strukturnim i procesnim odrednicama o predškolskoj ustanovi u kojoj rade (sastav skupine djece, osnivač ustanove, potpora ustanove u ostvarivanju roditeljske uloge).

7.3. Postupak prikupljanja i obrade podataka

Istraživanje je provedeno krajem svibnja i početkom lipnja 2024. postupkom *online* anketiranja u kojem je sudjelovalo 89 odgajatelja iz Republike Hrvatske. *Online* anketa izrađena je u *Microsoft Forms* programu nakon čega je podijeljena u dvije grupe na društvenoj mreži *Facebook*. U uvodnome dijelu upitnika objašnjena je svrha i ciljevi istraživanja. Sudionicima je prije početka sudjelovanja u istraživanju zajamčena anonimnost te je istaknuto da će se svi dobiveni podaci koristiti isključivo u akademske i znanstvene svrhe. Prikupljeni su demografski podaci, podaci o kvaliteti i modalitetima suradnje obitelji i odgajatelja, podaci o zadovoljstvu suradnje odgajatelja s obiteljima te podaci o prednostima, nedostacima i mogućnostima za unapređenje kvalitete suradnje odgojitelja i obitelji. Prije popunjavanja upitnika svi su ispitanici dali informirani pristanak za sudjelovanje u istraživanju te prikupljanje i upotrebu podataka u svrhu istraživanja.

Podaci dobiveni istraživanjem analizirani su pomoću programa za statističku obradu podataka SPSS (*Statistical Program for the Social Science*). Provedena je deskriptivna analiza podataka, ANOVA test (Kruskal-Wallis) i T-test (Mann-Whitney U test) za utvrđivanje razlika, Kolmogorov-Smirnov test normalnosti distribucije te Spearmanov koeficijent korelacije za utvrđivanje povezanosti između varijabli.

8. REZULTATI I RASPRAVA

8.1. Modaliteti suradnje i zadovoljstvo suradnjom odgajatelja s obiteljima

S ciljem odgovora na prvi problem istraživanja, u prvom su koraku analizirani modaliteti suradnje odgajatelja s obiteljima. Čestina korištenja pojedinog oblika suradnje prikazana je u Tablici 4.

Tablica 4.: Modaliteti suradnje odgajatelja s obiteljima

	%	N
Individualni razgovori	78,65	70
Roditeljski sastanci	80,90	72
Dani otvorenih vrata	23,61	17
Druženja djece i odraslih	60,67	54
Informiranje putem letaka	22,47	20
Kreativne radionice	55,06	49
Kutići za roditelje	50,56	45
Mobilne aplikacije (Viber, Whatsapp)	75,28	67
Društvene mreže	4,49	4
Forumi	2,25	2
Webinari	1,12	1
Web stranica vrtića	28,09	25

Kao što je vidljivo u Tablici 4. najučestaliji modaliteti suradnje odgajatelja s obiteljima su roditeljski sastanci (N=72) i individualni razgovori (N=70), dok su najmanje učestali webinar i forumi (N=2). Vidljivo je da modaliteti suradnje nisu podjednako zastupljeni te rezultati nisu u skladu s očekivanjima.

S ciljem odgovora na drugi dio prvog problema istraživanja izračunati su deskriptivni podatci zadovoljstva suradnje s obiteljima. Zadovoljstvo suradnjom odgojitelja i obitelji ispitivalo se jednom česticom na skali Likertova tipa od 1 do 7 (1 – uopće nisam zadovoljan/na, 7 - potpunosti sam zadovoljan/a). Vidljivo je da odgajatelji, na skali od 1 do 7, visoko procjenjuju zadovoljstvo suradnje s obiteljima (M=5,10, SD=1,26). Najveći broj ispitanika (N=29), odnosno 32,6 % kao stupanj slaganja označilo je „6“, 24,7% ispitanika dalo je procjenu „5“, dok je najmanji broj ispitanika (N=1), odnosno

1,1 % kao stupanj slaganja označilo „1“ i „2“ što znači da odgajatelji pokazuju relativno visoko zadovoljstvo suradnjom s obiteljima.

U odnosu na dob najviši stupanj zadovoljstva procjenjuju odgojitelji u najmlađoj dobnoj skupini (21 – 30 godina, $M=5,26$, $SD=1,149$) te odgajatelji u najstarijoj dobnoj skupini (>50 godina; $M=5,22$, $SD=1,302$). Sukladno tome, najviše zadovoljstvo iskazuju odgajatelji sa radnim stažem manjim od 5 godina ($M=5,13$; $SD=1,106$) odnosno od 6 do 10 godina ($M=5,20$; $SD=1,281$) te odgojitelji s više od 20 godina radnoga staža ($M=5,17$; $SD=1,193$). Zadovoljstvo suradnjom odgojitelja i obitelji u odnosu na stručnu spremu i odgojno obrazovnu skupinu u kojoj rade prikazano je u tablici xx.

Tablica 5: Deskriptivni pokazatelji zadovoljstva suradnjom s obitelji prema stručnoj spremi odgojitelja i odgojno-obrazovnoj skupini u kojoj trenutno rade

Stupanj obrazovanja	Odgojno-obrazovna skupina								
	ukupno			jaslička			vrtićka		
	N	M	SD	N	M	SD	N	M	SD
Viša stručna sprema	53	5.21	1.150	20	5.35	1.089	33	5.12	1.193
Visoka stručna sprema	34	4.88	1.431	11	5.09	1.375	23	4.78	1.476
ukupno				31	5.26	1.182	58	5.02	1.304

N – broj ispitanika, M- aritmetička sredina, SD- standardna devijacija

Kao što je vidljivo u Tablici 5. veće zadovoljstvo iskazali su odgajatelji koji imaju višu stručnu spremu ($M=5,21$; $SD=1,150$), dok su odgajatelji s visokom stručnom spremom iskazali niže zadovoljstvo ($M= 4,88$; $SD=1,431$). U odnosu na odgojno-obrazovnu skupinu u kojoj trenutno rade vidljivo je da odgajatelji koji rade u jasličkim skupinama pokazuju veće zadovoljstvo suradnjom s obiteljima ($M=5,26$; $SD=1,182$) u odnosu na odgajatelje koji rade u vrtićkim skupinama ($M=5,02$; $SD=1,304$). Najzadovoljniji suradnjom su odgajatelji s višom stručnom spremom koji rade u jasličkim odgojno-obrazovnim skupinama ($M=5,35$; $SD=1,089$).

Zadovoljstvo odgajatelji suradnjom s obitelji analizirano je i u odnosu na varijable na razini dječjeg vrtića. Nešto više zadovoljstvo suradnjom iskazuju odgojitelji rade u vrtićima čiji je osnivač jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave ($M=5,20$;

SD=1,28) u odnosu na odgajatelje koji rade u vrtićima čiji je osnivač druga pravna ili fizička osoba (M=4,90; SD=1,20). Nadalje, odgajatelji čija ustanova pruža potporu roditeljima u ostvarenju roditeljske uloge pokazuju veće zadovoljstvo suradnjom s obiteljima (M=5,52; SD=1,03) u odnosu na odgajatelje čija ustanova ne pruža potporu roditeljima u ostvarenju roditeljske uloge (M=4,18; SD=1,25).

Kruskal-Wallis testom utvrđeno je da ne postoji statistički značajna razlika zadovoljstva suradnjom s obiteljima u odnosu na dob ($p=,683$) niti u odnosu na radni staž ($p=,859$) odgajatelja. Mann-Whitney U testom je utvrđeno da nema statistički značajne razlike u zadovoljstvu suradnjom s obiteljima u odnosu na stupanj obrazovanja odgajatelja ($p=,331$), odgojno-obrazovnu skupinu u kojoj odgajatelji rade ($p=,439$) niti u odnosu na osnivača ustanove ($p=,468$).

Provedenim Mann-Whitney U testom utvrđeno je da odgajatelji koji rade u vrtićima koji pružaju potporu roditeljima u ostvarenju roditeljske uloge (M=5.52, SD=1.026, raspon=1-7) zadovoljstvo suradnjom s obiteljima procjenjuju statistički značajno višim ($Z=4,518$, $p=.000$) od odgojitelja koji rade u vrtićima koji ne pružaju potporu roditeljima u ostvarenju roditeljske uloge (M=4.18; SD=1.249, raspon=1-7).

Iz prikazanih rezultata vidljivo je da odgajatelji visoko procjenjuju zadovoljstvo suradnjom s obiteljima. Također je vidljivo da su rezultati koji prikazuju procjenu zadovoljstva suradnjom s obiteljima odgajatelja koji su veće životne dobi, koji rade u dječjim vrtićima kojima je osnivač jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave i koji rade u ustanovama koje pružaju potporu roditeljima u ostvarenju roditeljske uloge, u skladu s prvom hipotezom, dok oni koji se odnose na radni staž, stupanj obrazovanja odgajatelja i skupinu u kojoj rade nisu u skladu s prvom hipotezom. Prema tome, prva hipoteza djelomično je potvrđena.

8.2. Promoviranje partnerstva s obiteljima

Da bi se odgovorilo na drugi problem istraživanja, izračunati su deskriptivni pokazatelji standarda kvalitete „Promoviranje partnerstva s obiteljima“. U tablicama br. (6 do 8) prikazani su deskriptivni pokazatelji (minimum, maksimum, srednja vrijednost i standardna devijacija) za sve ispitane indikatore kvalitete te pripadajuće čestice.

Tablica 6: Deskriptivni pokazatelji prvog indikatora kvalitete „Odgajateljica poziva članove obitelji u grupu vodeći brigu o tome da se osjećaju dobrodošlima i pronalazi različite načine da sve obitelji uključi u odgojno-obrazovni proces“

	N	min	max	M	SD
Roditeljima/članovima obitelji na izbor nudim različite aktivnosti kako bi se zajedno s djecom uključili u predškolski program.	89	1	7	4.90	1.652
Osmišljam i nudim na uvid mjesečne planove aktivnosti u grupi (poput tematskih projekata) u kojima članovi obitelji mogu sudjelovati.	89	1	7	4.08	1.792
Postavljam natpise dobrodošlice i pisma zahvale kao priznanje članovima obitelji za njihov doprinos radu grupe.	89	1	7	4.90	1.919
Na temelju prikupljenih podataka iz anketa uključujem roditelje/članove obitelji u aktivnosti za koje su zainteresirani.	89	1	7	4.48	1.791
Pronalazim načine da uključim sve obitelji u aktivnosti skupine, čak i onda kad oni nemaju vremena boraviti u grupi. Pritom se služim aktivnostima za rad kod kuće.	89	1	7	4.42	1.657
Olakšavam sudjelovanje članova obitelji uvažavajući njihove interese, sposobnosti i kulturu kojoj pripadaju.	89	1	7	5.33	1.691
Ukupno	89	1	7	4.68	1.329

U Tablici 6. vidljivo je da je najviša procijenjena čestica unutar prvog indikatora „Olakšavam sudjelovanje članova obitelji uvažavajući njihove interese, sposobnosti i kulturu kojoj pripadaju.“ (M=5,33, SD=1,691), dok je najniže procijenjena čestica „Osmišljam i nudim na uvid mjesečne planove aktivnosti u grupi (poput tematskih projekata) u kojima članovi obitelji mogu sudjelovati.“ (M=4,08, SD=1,792. Ukupno 29,2% odgajatelja kvalitetu ovog indikatora procjenjuje ispodprosječnim ukupnim procjenama (raspon 1-4).

Tablica 7: Deskriptivni pokazatelji drugog indikatora kvalitete „Odgajateljica uključuje članove obitelji u zajedničko donošenje odluka vezanih uz razvoj, učenje i socijalni život djece u grupi.“

	N	min	max	M	SD
Osmislio/la sam vlastiti sustav prikupljanja informacija o ciljevima koje roditelji imaju za svoju djecu (npr. kroz sastanke, pismenu komunikaciju, individualne konzultacije i sl.). Te ciljeve integriram u aktivnosti grupe.	89	1	7	4.47	1.966
Ukoliko je to potrebno, uključujem roditelje/članove obitelji u izradu individualnog odgojno-obrazovnog plana njihovog djeteta.	89	1	7	5.03	1.755
Materijalima poput razvojnih mapa i pisanih izvješća pomažem roditeljima sagledati i procijeniti djetetov razvoj.	89	1	7	5.33	1.839
Prije nego dijete počne s aktivnostima, upoznajem roditelje/članove obitelji s planom i programom rada.	89	1	7	4.87	1.890
Roditelje /članove obitelji uključujem u osmišljavanje plana društvenog života u grupi.	89	1	7	4.39	1.862
Integriram saznanja roditelja u procjenu djetetovog razvojnog napretka.	89	1	7	5.52	1.516
Ukupno	89	1	7	4.93	1.362

U Tablici 7. vidljivo je da je najviše procijenjena čestica unutar drugog indikatora „Integriram saznanja roditelja u procjenu djetetovog razvojnog napretka.“ (M=5,52, SD=1,516), dok je najniže procijenjena čestica „Roditelje /članove obitelji uključujem u osmišljavanje plana društvenog života u grupi.“ (M=4,39, SD=1,862). Ukupno 28,10% odgajateljica kvalitetu ovog indikatora procjenjuje ispodprosječnim ukupnim procjenama (raspon 1-4).

Tablica 8: Deskriptivni pokazatelji trećeg indikatora kvalitete „Odgajateljica uključuje članove obitelji u donošenje odluka koje se odnose na različita okruženja u kojima djece uče.“

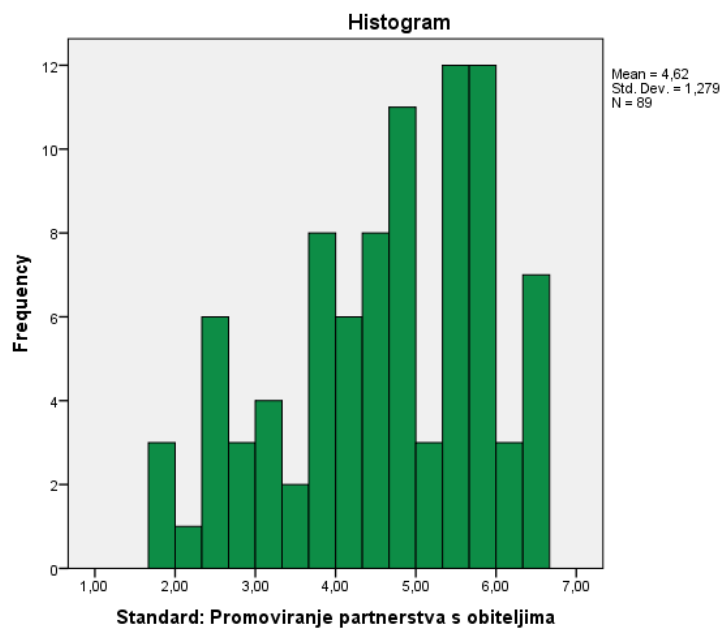
	N	min	max	M	SD
Roditelje pozivam da se uključe u planiranje i kreiranje okruženja za učenje-prostora grupe i vrtića-tako da se u njemu odražavaju vrijednosti, ciljevi i briga obitelji djece koja u vrtiću borave.	89	1	7	4.97	1.735
Uključujem obitelji u raspravu s pravilima i propisima u vrtiću/grupi, ciljevima plana i programa, kraćim	89	1	7	4.70	1.708

programima u vrtiću i raznim oblicima društvenih aktivnosti.					
Potičem obitelj na aktivnije sudjelovanje u radu grupe ili upravljačkim tijelima vrtića ili u kontaktima s nadležnim tijelima djelujem kao glasnogovornik/ca u promicanju očekivanja i potreba obitelji.	89	1	7	4.34	1.942
Uključujem članove obitelji u pisanje filozofije programa, ciljeva rada, operacionalnih procedura i sl.	89	1	7	2.91	1.975
Ukupno	89	1	7	4.23	1.527

U Tablici 8. vidljivo je da je najviše procijenjena čestica unutar trećeg indikatora „Roditelje pozivam da se uključe u planiranje i kreiranje okruženja za učenje-prostora grupe i vrtića-tako da se u njemu odražavaju vrijednosti, ciljevi i briga obitelji djece koja u vrtiću borave.“ ($M=4,97$, $SD=1,735$), dok je najniže procijenjena čestica „Uključujem članove obitelji u pisanje filozofije programa, ciljeva rada, operacionalnih procedura i sl.“ ($M=2,9$, $SD=1,975$). Ukupno 43,8% odgajatelja kvalitetu ovog indikatora procjenjuje ispodprosječnim ukupnim procjenama (raspon 1-4).

S obzirom na to da je dobivena visoka pouzdanost unutar indikatora te na razini standarda te da su sve čestice pozitivno povezane, u daljnjim analizama koristi se kompozitna varijabla. „Promoviranje partnerstva s obiteljima“ predstavlja kompozitnu varijablu čija je vrijednost izračunata temeljem 16 čestica na koje su ispitanici trebali označiti stupanj slaganja u rasponu od 1 (tvrdnja se uopće ne odnosi na mene) do 7 (tvrdnja se u potpunosti odnosi na mene).

Na slici 7 prikazana je distribucija odgovora ispitanika.

Slika 7.: Distribucija odgovora na standardu kvalitete „Promoviranje partnerstva s obiteljima“

Gotovo trećina ispitanika (30,3%) kvalitetu ovog standarda procjenjuje ispodprosječnim ukupnim procjenama (raspon 1-4). Indikator koji je najniže procijenjen unutar ovog standarda je treći indikator kvalitete „Odgajateljica uključuje članove obitelji u donošenje odluka koje se odnose na različita okruženja u kojima djece uče.“ (M=4,23, SD=1,57). U odnosu na druge ispitivane standarde kvalitete „Promoviranje partnerstva s obiteljima“ ima najnižu prosječnu procjenu (M=4,62; SD=,279).

Više prosječne procjene standarda kvalitete „Promoviranje partnerstva s obiteljima“ daju odgajatelji najmlađe (21 – 30 godina; M=4,77, SD=1,282) i najstarije dobne skupine (>50; M=5,21; SD=1,386). Sukladno tome, najvišu procjenu ovog područja daju odgajatelji s više od 20 godina radnog staža (M=4,99; SD=1,589) te odgojitelji s manje od 5 godina radnog staža (M=4,64; SD=1,350).

U odnosu na završeni stupanj obrazovanja veću kvalitetu standarda „Promoviranje partnerstva s obiteljima“ iskazali su odgajatelji koji imaju visoku stručnu spremu (M=4,66; SD=1,401), dok su odgajatelji s višom stručnom spremom kvalitetu standarda „Promoviranje partnerstva s obiteljima“ procijenili nešto nižom prosječnom procjenom 4,53 (SD=1,187).

Odgajatelji koji rade u vrtićima čiji je osnivač druga pravna ili fizička osoba ($M=4,97$; $SD=0,671$) procijenili veću kvalitetu područja „Promoviranja partnerstva s obiteljima“, dok su odgajatelji koji rade u vrtićima čiji je osnivač jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave kvalitetu procijenili manjom ($M=4,49$; $SD=1,308$). Odgajatelji koji rade u vrtićkim skupinama kvalitetu standarda „Promoviranje partnerstva s obiteljima“ procijenili su većom ($M=4,65$; $SD=1,269$) dok su odgajatelji koji rade u jasličkim skupinama kvalitetu tog standarda procijenili manjom ($M=4,537$; $SD=1,314$).

Jednosmjernom analizom varijance i T-testom za nezavisne uzorke utvrđeno je da ne postoji statistički značajna razlika u procjeni kvalitete standarda „Promoviranje partnerstva s obiteljima“ u odnosu na dob ($p=0,113$), radni staž odgajatelja ($p=0,813$), stupanj obrazovanja odgajatelja ($p=0,636$), niti u odnosu na odgojno-obrazovnu skupinu u kojoj odgajatelji rade ($p=0,675$).

T-testom za nezavisne uzorke utvrđeno je da postoji statistički značajna razlika u procjeni kvalitete standarda „Promoviranje partnerstva s obiteljima“ u odnosu na pružanje potpore roditeljstvu ($t=2,129$, $df=87$, $p=0,036$). Odgajateljii koji rade u vrtićima koji pružaju potporu roditeljima u ostvarenju roditeljske uloge daju više procjene kvalitete standarda „Promoviranje partnerstva s obiteljima“ ($M=4,81$, $SD=1,190$) u odnosu na odgajatelje čiji vrtići ne pružaju potporu roditeljima u ostvarenju roditeljske uloge ($M=4,19$; $SD=1,190$).

Iz prikazanih rezultata vidljivo je da odgajatelji kvalitetu standarda „Promoviranje partnerstva s obiteljima“ procjenjuju srednjom. Također je vidljivo da su rezultati koji prikazuju procjenu kvalitete standarda „Promoviranje partnerstva s obiteljima“ od strane odgajatelja koji imaju više godina radnog staža, visoku stručnu spremu, rade u vrtićkim skupinama i čije ustanove pružaju potporu roditeljima u ostvarenju roditeljske uloge u skladu s drugom hipotezom, dok oni koji se odnose na dob, osnivača ustanove nisu u skladu s drugom hipotezom. Prema tome je druga hipoteza djelomično potvrđena.

8.3. Komunikacija i razmjena informacija s obiteljima

Da bi se odgovorilo na treći problem istraživanja, izračunati su deskriptivni pokazatelji standarda kvalitete „Komunikacija i razmjena informacija s obiteljima“. U tablicama br. (9 do 12) prikazani su deskriptivni pokazatelji (minimum, maksimum, srednja vrijednost i standardna devijacija) za sve ispitane indikatore kvalitete standarda te pripadajuće čestice.

Tablica 9: Deskriptivni pokazatelji prvog indikatora kvalitete „Odgajateljica redovito komunicira s obiteljima o djeci, njihovom učenju i razvoju, zahtjevima kurikuluma i događanjima u grupi.“

	N	min	max	M	SD
Redovito, u pisanom obliku, nudim roditeljima/članovima obitelji informacije o njihovom djetetu (poput razvojne mape, lista za procjenu, dječjih izjava/anegdotskih zapisa i sl.) te ih pitam za povratnu informaciju.	89	1	7	5.02	1.865
Redovito usklađujem i nadopunjujem informacije ponuđene u kutiću za roditelje sa sadržajima iz kurikuluma i događanjima u grupi.	89	1	7	5.45	1.624
Koristeći se elektroničkom poštom, telefonskim pozivima i pisanim izvješćima o djetetovom napretku, usklađujem oblike komunikacije s obiteljima s njihovim dnevnim obavezama, s jezikom koji govore kod kuće ili drugim posebnim okolnostima.	89	1	7	5.36	1.604
Obiteljima nudim informacije o načelima komunikacije sa mnom kao odgajateljicom i vrsti informacija koje od mene mogu očekivati.	89	1	7	5.53	1.545
Organiziram edukaciju roditelja radi informiranja o rezultatima najnovijih istraživanja i znanstvenim spoznajama.	89	1	7	3.48	1.978
Roditeljima ukazujem na relevantne informacije s obzirom na njihovu ključnu ulogu.	89	1	7	5.53	1.485
Ukupno	89	1	7	5.06	1.204

U Tablici 9. vidljivo je da je najviša procijenjena čestica unutar prvog indikatora „Obiteljima nudim informacije o načelima komunikacije sa mnom kao odgajateljicom i vrsti informacija koje od mene mogu očekivati.“ (M=5,53, SD=1,545), dok je najniže procijenjena čestica „Organiziram edukaciju roditelja radi informiranja o rezultatima najnovijih istraživanja i znanstvenim spoznajama.“ (M=3,48, SD=1,978).

Ukupno 19,1% odgojitelja kvalitetu ovog indikatora procjenjuje ispodprosječnim ukupnim procjenama (raspon 1-4).

Tablica 10: Deskriptivni pokazatelji drugog indikatora kvalitete „Odgajateljica redovito komunicira s obiteljima kako bi što više saznala o porijeklu djece i stekla uvid u njihove jake strane, interese i potrebe.“

	N	min	max	M	SD
Na formalan i neformalan način redovito razgovaram s roditeljima o djetetovim interesima, posebnim potrebama, kod kuće uočenim novim vještinama, rutinama, važnim ljudima u djetetovom životu, predstojećim važnim događajima i drugim aktivnostima i okolnostima koje utječu na djetetov život.	89	1	7	6.27	1.213
Na temelju informacija dobivenih od roditelja vršim promjene plana i dnevnih rutina.	89	1	7	5.42	1.580
S roditeljima razgovaram o njihovim uvjerenjima i postupcima koje smatraju važnim za razvoj djeteta kod kuće.	89	1	7	5.74	1.519
Dobivene informacije koristim kako bi u grupi na najbolji način zadovoljila djetetove potrebe.	89	1	7	6.12	1.278
Ukupno	89	1	7	5.89	1.221

U Tablici 10. vidljivo je da je najviša procijenjena čestica unutar drugog indikatora „Na formalan i neformalan način redovito razgovaram s roditeljima o djetetovim interesima, posebnim potrebama, kod kuće uočenim novim vještinama, rutinama, važnim ljudima u djetetovom životu, predstojećim važnim događajima i drugim aktivnostima i okolnostima koje utječu na djetetov život.“ (M=6,27, SD=1,213), dok je najniže procijenjena čestica „Na temelju informacija dobivenih od roditelja vršim promjene plana i dnevnih rutina.“ (M=5,42, SD=1,580). Ukupno 11,2% odgajatelja kvalitetu ovog indikatora procjenjuje ispodprosječnim ukupnim procjenama (raspon 1-4).

Tablica 11: Deskriptivni pokazatelji trećeg indikatora kvalitete „Odgajateljica stvara različite prilike u kojima obitelji mogu učiti jedne od drugih i međusobno se podržavati.“

	N	min	Max	M	SD
Planiram raznovrsne aktivnosti tijekom kojih članovi različitih obitelji uspostavljaju pozitivne odnose. Organizirajući neformalne susrete obitelji, poput izleta, pomažem im u razmjenjivanju znanja, interesa i briga vezanih za odgoj djece.	89	1	7	5.16	1.802
Tijekom raznih događanja obiteljima osiguravam mjesto i vrijeme za razmjenu informacija.	89	1	7	5.29	1.667
Pomažem obiteljima u uspostavljanju sustava vršnjačke pomoći i mreža za razmjenu informacija i podršku.	89	1	7	4.55	1.809
Kreiram suradničko ozračje u vrtiću, koje uključuje prostor i vrijeme za susrete, razmjenu literature, druženja, razmjenu iskustava i formiranje grupe za podršku vezanu uz specifičnu temu ili interes.	89	1	7	5.22	1.782
Pomažem obiteljima u međusobnoj razmjeni ideja tako što kreiram grupnu mrežu na internetu i sl.	89	1	7	4.18	1.980
Ukupno	89	1	7	4,88	1.483

U Tablici 11. vidljivo je da je najviša procijenjena čestica unutar trećeg indikatora „Tijekom raznih događanja obiteljima osiguravam mjesto i vrijeme za razmjenu informacija.“ (M=5,29, SD=1,667), dok je najniže procijenjena čestica „Pomažem obiteljima u međusobnoj razmjeni ideja tako što kreiram grupnu mrežu na internetu i sl.“ (M=4,18, SD=1,980). Ukupno 29,2% odgajatelja kvalitetu ovog indikatora procjenjuje ispodprosječnim ukupnim procjenama (raspon 1-4).

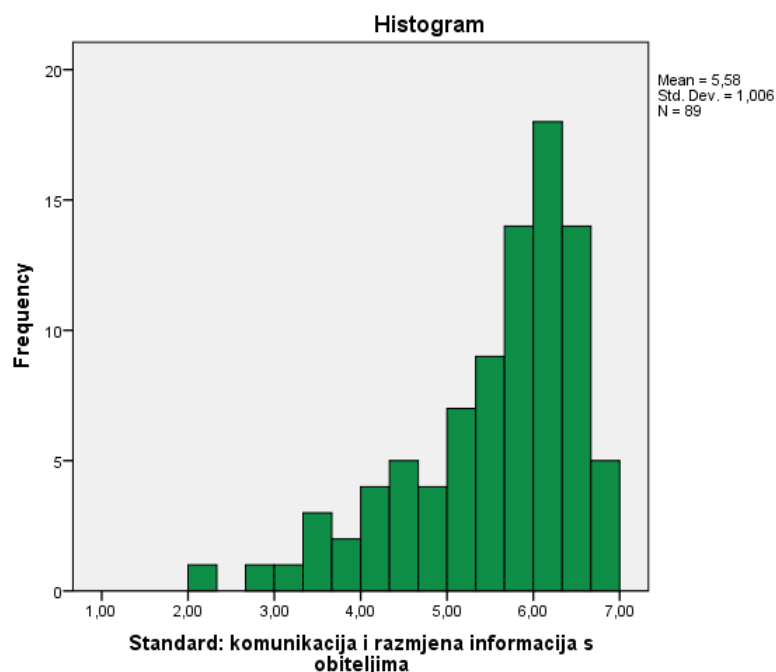
Tablica 12: Deskriptivni pokazatelji četvrtog indikatora kvalitete „Odgajateljica čuva povjerljivost podataka o djeci i obiteljima.“

	N	min	Max	M	SD
Nikada ne iznosim povjerljive informacije o djetetovoj obitelji drugim ljudima, kao ni kolegama kojima ta informacija nije neophodna (tj. ne ogovara obitelj).	89	1	7	6.34	1.469
Tražim isključivo one informacije koje su mi potrebne kako bih pomogla djetetu.	89	2	7	6.39	1.083
Prije nego od članova obitelji zatražim povjerljive informacije, objasnim im zašto su mi potrebne i kako	89	3	7	6.55	.866

ću ih upotrijebiti.					
Dječje fotografije i video zapise koristim samo ako sam za to dobio/la odobrenje i ako je na njima dijete prikazano na pozitivan način.	89	3	7	6.71	.742
Ukupno	89	1	7	6,49	0,872

U Tablici 12. vidljivo je da je najviša procijenjena čestica unutar četvrtog indikatora „Dječje fotografije i video zapise koristim samo ako sam za to dobio/la odobrenje i ako je na njima dijete prikazano na pozitivan način.“ ($M=6,71$, $SD=,742$), dok je najniže procijenjena čestica „Nikada ne iznosim povjerljive informacije o djetetovoj obitelji drugim ljudima, kao ni kolegama kojima ta informacija nije neophodna (tj. ne ogovara obitelj).“ ($M=6,34$, $SD=1,469$). Ukupno 4,5% odgajatelja kvalitetu ovog indikatora procjenjuje ispodprosječnim ukupnim procjenama (raspon 1-4).

S obzirom na to da je dobivena visoka pouzdanost unutar indikatora te na razini standarda te da su sve čestice pozitivno povezane, u daljnjim analizama koristi se kompozitna varijabla. „Komunikacija i razmjena informacija s obiteljima“ predstavlja kompozitnu varijablu čija je vrijednost izračunata temeljem 19 čestica na koje su ispitanici trebali označiti stupanj slaganja u rasponu od 1 do 7 (1 - tvrdnja se uopće ne odnosi na mene, 7 - tvrdnja se u potpunosti odnosi na mene). Odgajatelji kvalitetu standarda „Komunikacija i razmjena informacija s obiteljima“, procjenjuju visokom ($M=5,58$, $SD=1,010$). U usporedbi s ostalim kompozitima, kompozit „Komunikacija i razmjena informacija s obiteljima“ ima najvišu procjenu ($Min.=2,32$; $Max.=7,00$). Na slici 8 prikazana je distribucija odgovora ispitanika.

Slika 8.: Distribucija odgovora na standardu kvalitete „komunikacija i razmjena informacija s obiteljima“

Manje od 10 posto ispitanika (9,0%) kvalitetu ovog standarda procjenjuje ispodprosječnim ukupnim procjenama (raspon 1-4). Indikator koji je najniže procijenjen unutar ovog standarda je treći indikator kvalitete „Odgajateljica stvara različite prilike u kojima obitelji mogu učiti jedne od drugih i međusobno se podržavati.“ (M=4,88, SD=1,483). U odnosu na druge ispitivane standarde kvalitete „Komunikacija i razmjena informacija s obiteljima“ ima najvišu prosječnu procjenu (M=5,58; SD=1,006).

Više prosječne procjene standarda kvalitete „Komunikacija i razmjena informacija s obiteljima“ daju odgojitelji najmlađe (21 – 30 godina; M=5,71, SD=0,836) i najstarije dobne skupine (>50; M=5,65; SD=1,339). Sukladno tome, najvišu procjenu ovog područja daju odgajatelji s više od 20 godina radnog staža (M=5,67; SD=1,275). U odnosu na završeni stupanj obrazovanja veću kvalitetu standarda „Komunikacija i razmjena informacija s obiteljima“ iskazali su odgajatelji koji imaju visoku stručnu spremu (M=5,69; SD=1,016), dok su odgajatelji s višom stručnom spremom kvalitetu standarda „Komunikacija i razmjena informacija s obiteljima“ procijenili nešto nižom prosječnom procjenom 4,49 (SD=1,017).

Odgajatelji koji rade u vrtićima čiji je osnivač druga pravna ili fizička osoba ($M=5,73$; $SD=0,726$) procijenili veću kvalitetu standarda „Komunikacija i razmjena informacija s obiteljima“, dok su odgajatelji koji rade u vrtićima čiji je osnivač jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave kvalitetu procijenili manjom ($M=5,49$; $SD=1,062$). Odgajatelji koji rade u vrtićkim skupinama kvalitetu standarda „Komunikacija i razmjena informacija s obiteljima“ procijenili su manjom ($M=5,54$; $SD=1,045$) dok su odgajatelji koji rade u jasličkim skupinama kvalitetu tog standarda procijenili većom ($M=5,65$; $SD=0,941$). Odgajatelji koji rade u vrtićima koji pružaju potporu roditeljima u ostvarenju roditeljske uloge daju više procjene kvalitete standarda „Komunikacija i razmjena informacija s obiteljima“ ($M=5,67$; $SD=0,991$) u odnosu na odgajatelje čiji vrtići ne pružaju potporu roditeljima u ostvarenju roditeljske uloge ($M=5,37$; $SD=1,023$).

Kruskal-Wallis testom i Mann-Whitney U testom utvrđeno je da ne postoji statistički značajna razlika u procjeni kvalitete standarda „Komunikacija i razmjena informacija s obiteljima“ u odnosu na dob ($p=0,778$), radni staž odgajatelja ($p=0,809$), stupanj obrazovanja odgajatelja ($p=0,328$), niti u odnosu na odgojno-obrazovnu skupinu u kojoj odgajatelji rade ($p=0,607$) niti rade li u vrtiću koji pruža potporu roditeljima u ostvarenju roditeljske uloge ($p=0,111$).

Iz prikazanih rezultata vidljivo je da odgajatelji kvalitetu standarda „Komunikacija i razmjena informacija s obiteljima“ procjenjuju visokom. Također je vidljivo da su rezultati koji prikazuju procjenu kvalitete standarda „Komunikacija i razmjena informacija s obiteljima“ od strane odgajatelja koji imaju više godina radnog staža, visoku stručnu spremu te čije ustanove pružaju potporu roditeljima u ostvarenju roditeljske uloge u skladu s trećom hipotezom, dok oni koji se odnose na dob, osnivača ustanove te skupinu u kojoj odgajatelj radi nisu u skladu s trećom hipotezom. Prema tome, treća hipoteza je djelomično potvrđena.

8.4. Korištenje resursa zajednice

Da bi se odgovorilo na četvrti problem istraživanja, izračunati su deskriptivni pokazatelji standarda kvalitete „Korištenje resursa zajednice“. U tablicama br. (13 do 15) prikazani su deskriptivni pokazatelji (minimum, maksimum, srednja vrijednost i standardna devijacija) za sve ispitane indikatore kvalitete te pripadajuće čestice.

Tablica 13: Deskriptivni pokazatelji prvog indikatora kvalitete „Odgajateljica vodi djecu u zajednicu i članove zajednice dovodi u vrtić kako bi potaknula socijalizaciju i učenje djece.“

	N	min	max	M	SD
Djeci pružam prilike da nešto saznaju o lokalnoj zajednici u kojoj žive i da primijene ta znanja.	89	2	7	5.62	1.556
Redovito pozivam u goste članove lokalne zajednice kako bi obogatila dječja iskustva i znanja.	89	1	7	4.44	2.056
Stvaram prilike za inicijativu i aktivno sudjelovanje djece i njihovih obitelji u društvenim zbivanjima i aktivnostima.	89	1	7	4.76	1.778
Ukupno	89	1	7	4.94	1.645

U Tablici 13. vidljivo je da je najviša procijenjena čestica unutar prvog indikatora „Djeci pružam prilike da nešto saznaju o lokalnoj zajednici u kojoj žive i da primijene ta znanja“ (M=5,62, SD=1,556), dok je najniže procijenjena čestica „Redovito pozivam u goste članove lokalne zajednice kako bi obogatila dječja iskustva i znanja (M=4,44, SD=2,056). Ukupno 34,8% odgajatelja kvalitetu ovog indikatora procjenjuje ispodprosječnim ukupnim procjenama (raspon 1-4).

Tablica 14: Deskriptivni pokazatelji drugog indikatora kvalitete „Odgajateljica pomaže obiteljima u pronalaženju potrebnih informacija, resursa i službi koje mogu pospješiti dječje učenje i razvoj.“

	N	min	max	M	SD
Prikupljam, organiziram i prenosim informacije o različitim službama u lokalnoj zajednici koje su dostupne roditeljima i djeci.	89	1	7	4.61	1.911
Prilikom pružanja informacija roditeljima pokazujem	89	2	7	6.03	1.410

razumijevanje i osjetljivost.					
Organiziram interaktivna druženja, pozivam u goste stručnjake, prikupljam i nudim informacije o raznim temama iz područja roditeljstva.	89	1	7	4.08	1.848
Pomažem roditeljima razumjeti razvoj i način učenja njihovog djeteta.	89	2	7	5.91	1.387
Ukupno	89	1	7	5,16	1.325

U Tablici 14. vidljivo je da je najviša procijenjena čestica unutar drugog indikatora „Prilikom pružanja informacija roditeljima pokazujem razumijevanje i osjetljivost.“ (M=6,03 SD=1,410), dok je najniže procijenjena čestica „Organiziram interaktivna druženja, pozivam u goste stručnjake, prikupljam i nudim informacije o raznim temama iz područja roditeljstva.“ (M=4,08, SD=1,848). Ukupno 22,5% odgajatelja kvalitetu ovog indikatora procjenjuje ispodprosječnim ukupnim procjenama (raspon 1-4).

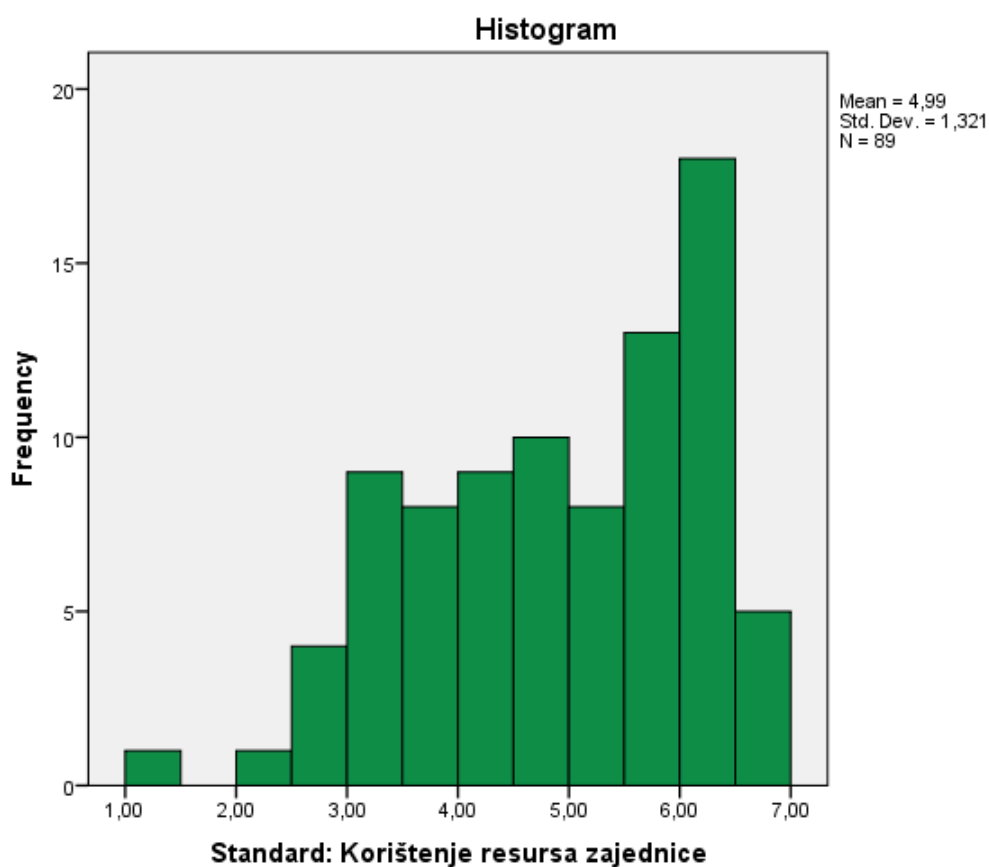
Tablica 15: Deskriptivni pokazatelji trećeg indikatora kvalitete „Odgajateljica svoja znanja o obiteljima i lokalnoj zajednici ugrađuje u kurikulum i dječje iskustvo učenja.“

	N	min	max	M	SD
Koristeći dječje interese i ciljeve nacionalnog kurikuluma, predlažem tko od članova obitelji ili lokalne zajednice može biti izvor informacija ili suradnik u procesu odgoja i obrazovanja.	89	1	7	5.02	1.692
Planiram aktivnosti u koje ugrađujem obiteljsko i/ili znanje lokalne zajednice poput folklor, usmene predaje, osobnih iskustava članova lokalne zajednice, glazbe, zanata, rituala i igara.	89	1	7	4.85	1.850
Događaje u obitelji i lokalnoj zajednici koristim kao poticaje za nove spoznaje i aktivnosti.	89	2	7	5.36	1.524
Pružam informacije i organiziram radionice o dječjem razvoju i nudim aktivnostima kojima se potiče odgoj i obrazovanje kod kuće.	89	1	7	4.49	1.984
Pozivam stručnjake drugih profila da održe radionice za roditelje o načinima kreiranja poticajnog okruženja za učenje kod kuće.	89	1	7	3.81	2.105
Pozivam roditelje/članove obitelji da posjete grupu kako bi promatrali dijete tijekom aktivnosti.	89	1	7	4.19	2.033
Pomažem obiteljima da prepoznaju strategije koje su do sada koristili u poticanju dječjeg razvoja i učenja.	89	1	7	5.40	1.690
Roditeljima nudim jednostavne strategije za svakodnevnu interakciju s djecom.	89	1	7	5.74	1.563
Ukupno	89	1	7	4.86	1.356

U Tablici 15. vidljivo je da je najviša procijenjena čestica unutar trećeg indikatora „Roditeljima nudim jednostavne strategije za svakodnevnu interakciju s djecom.“ (M=5,74, SD=1,563), dok je najniže procijenjena čestica „Pozivam stručnjake drugih profila da održe radionice za roditelje o načinima kreiranja poticajnog okruženja za učenje kod kuće.“ (M=3,81, SD=2,105). Ukupno 24,7% odgajatelja kvalitetu ovog indikatora procjenjuje ispodprosječnim ukupnim procjenama (raspon 1-4).

S obzirom na to da je dobivena visoka pouzdanost unutar indikatora te na razini standarda te da su sve čestice pozitivno povezane, u daljnjim analizama koristi se kompozitna varijabla. „Korištenje resursa zajednice“ predstavlja kompozitnu varijablu čija je vrijednost izračunata temeljem 15 čestica na koje su ispitanici trebali označiti stupanj slaganja u rasponu od 1 do 7.

Na slici 9 prikazana je distribucija odgovora ispitanika.

Slika 9.: Distribucija odgovora na standardu kvalitete „Korištenje resursa zajednice“

Ukupno 25,8% ispitanika kvalitetu ovog standarda procjenjuje ispodprosječnim ukupnim procjenama (raspon 1-4). Indikator koji je najniže procijenjen unutar ovog standarda je treći indikator kvalitete „Odgajateljica svoja znanja o obiteljima i lokalnoj zajednici ugrađuje u kurikulum i dječje iskustvo učenja.“ (M=4,86, SD=1,356). Odgajatelji kvalitetu standarda korištenje resursa zajednice, na skali od 1 do 7, procjenjuju srednjom (M=4,98; SD=1,36).

Više prosječne procjene standarda kvalitete „Korištenje resursa zajednice“ daju odgojitelji najmlađe (21 – 30 godina; M=5,02, SD=1,426) i najstarije dobne skupine (>50; M=5,49; SD=1,107). Sukladno tome, najvišu procjenu ovog standarda daju odgajatelji s više od 20 godina radnog staža (M=5,37; SD=1,213). U odnosu na završeni stupanj obrazovanja veću kvalitetu standarda „Korištenje resursa zajednice“ iskazali su odgajatelji koji imaju visoku stručnu spremu (M=5,18; SD=1,436), dok su odgajatelji s višom stručnom spremom kvalitetu standarda „Korištenje resursa zajednice“ procijenili nešto nižom prosječnom procjenom 4,82 (SD=1,240).

Odgajatelji koji rade u vrtićima čiji je osnivač druga pravna ili fizička osoba (M=4,86; SD=0,959) procijenili su nešto nižu kvalitetu standarda „Korištenje resursa zajednice“, dok su odgajatelji koji rade u vrtićima čiji je osnivač jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave kvalitetu procijenili višom (M=4,94; SD=1,324). Odgajatelji koji rade u vrtićkim skupinama kvalitetu standarda „Korištenje resursa zajednice“ procijenili većom (M=5,03; SD=1,273) dok su odgajatelji koji rade u jasličkim skupinama kvalitetu tog područja procijenili manjom (M=4,89; SD=1,273). Odgajatelji koji rade u vrtićima koji pružaju potporu roditeljima u ostvarenju roditeljske uloge daju više procjene kvalitete standarda „Korištenje resursa zajednice“ (M=5,07; SD=1,265) u odnosu na odgajatelje čiji vrtići ne pružaju potporu roditeljima u ostvarenju roditeljske uloge (M=4,79; SD=439).

Jednosmjernom analizom varijance i T-testom za nezavisne uzorke utvrđeno je da ne postoji statistički značajna razlika u procjeni kvalitete standarda „Korištenje resursa zajednice“ u odnosu na dob ($p=0,525$), radni staž odgajatelja ($p=0,448$), stupanj obrazovanja odgajatelja ($p=0,210$), odgojno-obrazovnu skupinu u kojoj odgajatelji rade

($p=0,631$), niti u odnosu na pružanje potpore roditeljima u ostvarenju roditeljske uloge na razini vrtića ($p=0,360$).

Iz prikazanih rezultata vidljivo je da odgajatelji kvalitetu standarda „Korištenje resursa zajednice“ procjenjuju srednjom. Također je vidljivo da su rezultati koji prikazuju procjenu kvalitete standarda „Korištenje resursa zajednice“ od strane odgajatelja koji su veće životne dobi, imaju više godina radnog staža, visoku stručnu spremu, rade u ustanovama čiji je osnivač jedinica lokalne (regionalne) samouprave te čije ustanove pružaju potporu roditeljima u ostvarenju roditeljske uloge u skladu s četvrtom hipotezom. Stoga je četvrta hipoteza potvrđena.

8.5. Povezanost zadovoljstva suradnjom s obiteljima i kvalitete standarda „Promoviranje partnerstva s obiteljima“, „Komunikacija i razmjena informacija s obiteljima“, „Korištenje resursa zajednice“ te njihova međusobna povezanost

Kako bi se dobio odgovor na peti problem istraživanja, provedena je analiza povezanosti zadovoljstva odgojitelja suradnjom s obiteljima i kvalitete standarda „Promoviranje partnerstva s obiteljima“, „Komunikacije i razmjene informacija s obiteljima“ te „Korištenje resursa zajednice“. Također, provedena je i analiza međusobne povezanosti ispitivanih standarda.

Tablica 16: Statistički pokazatelji povezanosti zadovoljstva suradnjom s obiteljima i kvalitete standarda „Promoviranje partnerstva s obiteljima“, „Komunikacija i razmjena informacija s obiteljima“, „Korištenje resursa zajednice“ te njihova međusobna povezanost

		Zadovoljstvo odgojitelja suradnjom s obiteljima	Standard: Standard: Promoviranje partnerstva s obiteljima	Standard: komunikacija i razmjena informacija s obiteljima	Standard: Korištenje resursa zajednice
Zadovoljstvo odgojitelja suradnjom s obiteljima.	Pearson Correlation	1	,208*	,243*	,157
	Sig. (2-tailed)		,050	,022	,142
	N	89	89	89	89

Standard: Promoviranje partnerstva s obiteljima	Pearson Correlation	,208*	1	,713**	,724**
	Sig. (2- tailed)	,050		,000	,000
	N	89	89	89	89
Standard: komunikacija i razmjena informacija s obiteljima	Pearson Correlation	,243*	,713**	1	,624**
	Sig. (2- tailed)	,022	,000		,000
	N	89	89	89	89
Standard: Korištenje resursa zajednice	Pearson Correlation	,157	,724**	,624**	1
	Sig. (2- tailed)	,142	,000	,000	
	N	89	89	89	89
*. p < 0.05; **. p < 0.01.					

Iz dobivenih rezultata vidljivo je da je zadovoljstvo suradnjom s obiteljima statistički značajno povezano sa standardom kvalitete „Promoviranje partnerstva s obiteljima“ ($r=0,208$, $p<0,05$) i standardom kvalitete „Komunikacija i razmjena informacija s obiteljima“ ($r=0,243$, $p<0,05$). Odnosno, s povećanjem kvalitete standarda „Promoviranja partnerstva s obiteljima“ te s povećanjem kvalitete standarda „Komunikacije i razmjene informacija s obiteljima“ povećava se i samoprocjena zadovoljstva odgajatelja suradnjom s obiteljima. Zadovoljstvo suradnjom s obiteljima nije statistički značajno povezano sa standardom kvalitete „Korištenje resursa zajednice“ ($r=1,95$, $p>0,05$). S obzirom na navedeno, može se zaključiti da je prvi dio pete hipoteze djelomično potvrđen.

Iz Tablice 16. vidljivo je da postoji statistički značajna povezanost standarda kvalitete „Komunikacija i razmjena informacija s obiteljima“ sa standardom „Korištenje resursa zajednice“ ($r=0,624$, $p<0,01$) i sa standardom „Promoviranje partnerstva s obiteljima“ ($r=0,713$, $p<0,01$). To znači da se s porastom kvalitete standarda „Komunikacija i razmjena informacija s obiteljima“ povećava kvaliteta standarda „Korištenje resursa zajednice“ kao i kvaliteta standarda „Promoviranje partnerstva s obiteljima“. Također, vidljivo je i da postoji statistički značajna povezanost standarda „Korištenje resursa zajednice“ sa standardom „Promoviranja partnerstva s obiteljima“ ($r=0,724$, $p<0,01$) i standardom „Komunikacija i razmjena informacija s obiteljima“ ($r=0,624$, $p<0,01$) što znači da se s porastom kvalitete standarda „Korištenje resursa zajednice“ povećava

kvaliteta standarda „Komunikacija i razmjena informacija s obiteljima“ i standarda „Korištenje resursa zajednice“.

Iz prethodno navedenoga može se zaključiti da povećanje kvalitete jednog standarda suradnje s obiteljima dovodi do povećanja standarda drugog područja odnosno da su sva tri ispitana standarda kvalitete suradnje s obiteljima međusobno povezana. Time je potvrđen drugi dio pete hipoteze.

8.6. Osnovne prednosti, nedostaci i mogućnosti za unapređenje kvalitete suradnje odgojitelja i obitelji

Prikupljeni podaci analizirani su tematskom analizom u odnosu na šesto istraživačko pitanje: „Utvrđiti osnovne prednosti, nedostatke i mogućnosti za unapređenje kvalitete suradnje odgojitelja i obitelji“.

U Tablici 17. su prikazani primjeri parafraziranih jedinica te primjeri citata dobivenih analizom elemenata pojedinih standarda kvalitete koji su istaknuti kao jake strane suradnje s obiteljima.

Tablica 17: Jake strane suradnje s obiteljima

Kategorija	Primjeri parafraziranih jedinica	Primjeri citata
Promoviranje partnerstva s roditeljima	Uključivanje roditelja u odgojno-obrazovni rad	O1: „Nuđenje raznih načina uključivanja u odgojno-obrazovni rad, uvida u plan i proces rada, sudjelovanje u životu djece u vrtiću na razne načine.“
Komunikacija i razmjena informacija s obiteljima	Komunikacija Pomoć u međusobnoj razmjeni ideja	O2: „Komunikacija na profesionalnoj razini bez negativnih konotacija.“ O3: „Uvažavanje, zajedničke interakcije koje dovode do rađanja novih ideja, izmjene iskustava...“
Korištenje resursa zajednice	Uključivanje u život zajednice	O4: „Demokratski odnos, uključivanje u život područja u kojem živimo i djelujemo.“

Analizom podataka utvrđeno je da odgajatelji kao jake strane suradnje s obiteljima najčešće izdvajaju elemente koji se odnose na standard „Komunikacija i razmjena informacija s obiteljima“, N=68, dok su najmanje izdvojeni elementi koji se odnose na standard „Korištenje resursa zajednice“, N=5.

Izdvojeni elementi standarda „Komunikacija i razmjena informacija s obiteljima“ najčešće se odnose na „Indikator 2: Odgajateljica redovito komunicira s obiteljima kako bi što više saznala o porijeklu djece i stekla uvid u njihove jake strane, interese i potrebe“, N=45.

Kvalitetna komunikacija odgojitelja i roditelja ključna je za optimalan rast i razvoj djece. S rastom djeteta, obiteljska briga i komunikacija se šire na vrtić, stvarajući nove komunikacijske odnose (DeLay i sur., 2015).

Ispitanik 27 kao jaku stranu suradnje s obiteljima navodi: „*Otvorena komunikacija u cilju osiguravanja optimalnog razvoja djeteta unutar skupine.*“

Za uspješnu suradnju odgojitelja i roditelja potrebno je obostrano povjerenje, poštovanje, tolerancija i objektivnost kao i zajednički napori u rješavanju potencijalnih problema u razvoju i odgoju djeteta (Ljubetić, 2007).

Ispitanik 41 ističe: „*Većina roditelja je otvorena za komunikaciju te ne moram strahovati hoće li negativno reagirati ukoliko im ukažem na ono na čemu bismo svi zajedno trebali raditi kako bismo postigli dobrobit djeteta.*“

U Tablici 18. su prikazani primjeri parafraziranih jedinica te primjeri citata dobivenih analizom elemenata pojedinih standarda kvalitete koji su istaknuti kao slabe strane suradnje s obiteljima.

Tablica 18: Slabe strane suradnje s obiteljima

Kategorija	Primjeri parafraziranih jedinica	Primjeri citata
Promoviranje partnerstva s roditeljima	Uključivanje roditelja u odgojno-obrazovni rad	<i>I70: „To sto nedovoljno uključujemo roditelje u plan i program i realizaciju odgojno obrazovnog rada.“</i>
Komunikacija i razmjena informacija s obiteljima	Zajednička druženja roditelja Educiranje roditelja	<i>I36: „Manjak zajedničkih druženja pri kojima bismo svi zajedno dijelili iskustva vezano za djecu i njihov razvoj.“</i> <i>I8: „Rijetko organizirani roditeljski sastanci na određenu temu koja se tiče razvoja djece.“</i>
Korištenje resursa zajednice	Educiranje roditelja od strane stručnih osoba	<i>I45: „Trebala bih više organizirati sastanke roditelja sa stručnim osobama te se više angažirati oko organiziranja radionica namjenjenih roditeljima.“</i>

Analizom podataka utvrđeno je da odgajatelji kao slabe strane suradnje s obiteljima najčešće izdvajaju elemente koji se odnose na standard „Komunikacija i razmjena informacija s obiteljima“, N=57, dok su najmanje izdvojeni elementi koji se odnose na standard „Korištenje resursa zajednice“, N=5.

Izdvojeni elementi standarda „Komunikacija i razmjena informacija s obiteljima“ najčešće se odnose na „Indikator 1: Odgajateljica redovito komunicira s obiteljima o djeci, njihovom učenju i razvoju, zahtjevima kurikuluma i događanjima u grupi“, N=12.

Edukacija roditelja je dinamičan proces u kojem su roditelji aktivni sudionici. Stoga je važno kreirati programe temeljene na njihovim potrebama i interesima, kako bi se povećala njihova motivacija te kako bi ih se potaknulo na preuzimanje odgovornosti za vlastito učenje. Ovakav pristup pomaže roditeljima u prepoznavanju vlastitih snaga i sposobnosti što ih motivira na promjenu ponašanja. Rješavanjem konkretnih briga i problema, roditelji se pridobivaju na suradnju, čime se razvija intrinzična motivacija i potiče daljnji zajednički rad (Maleš, 1995).

Ispitanik 35 navodi da je slaba strana suradnje s obiteljima: „*Nepostojanje tematskih roditeljskih sastanaka i održavanja edukacija za roditelje.*“

Ispitanik 83 kao slabu stranu suradnje s obiteljima ističe: „*Slab odaziv na radionice vezano za roditeljstvo.*“

U Tablici 19. su prikazani primjeri parafraziranih jedinica te primjeri citata dobivenih analizom elemenata pojedinih standarda kvalitete koji su istaknuti kao prilike za unapređenje suradnje s obiteljima.

Tablica 19. Prilike za unapređenje suradnje s obiteljima

Kategorija	Primjeri parafraziranih jedinica	Primjeri citata
Promoviranje partnerstva s roditeljima	Uključivanje roditelja u odgojno-obrazovni rad	<i>I61: „Roditelji ne borave u skupini kao što sam imala priliku iskusiti u prijašnjoj generaciji.“</i>
Komunikacija i razmjena informacija s obiteljima	Zajednička druženja roditelja	<i>I36: „Organizacijom više zajedničkih druženja, ali s naglaskom na činjenici da se okupi svi roditelji ili barem većina.“</i>
	Educiranje roditelja	<i>I7: „Više sadržaja za roditelje u ustanovi. Edukacije, literatura, tematski roditeljski sastanci.“</i>
Korištenje resursa zajednice	Educiranje roditelja od strane stručnih osoba	<i>I45: „Trebala bih više organizirati sastanke roditelja sa stručnim osobama te se više angažirati oko organiziranja radionica namijenjenih roditeljima.“</i>

Analizom podataka utvrđeno je da odgajatelji kao prilike za unapređenje suradnje s obiteljima najčešće izdvajaju elemente koji se odnose na standard „Komunikacija i razmjena informacija s obiteljima“, N=53, dok su najmanje izdvojeni elementi koji se odnose na standard „Korištenje resursa zajednice“, N=5.

Izdvojeni elementi standarda „Komunikacija i razmjena informacija s obiteljima“ najčešće se odnose na „Indikator 1: Odgajateljica redovito komunicira s obiteljima o djeci, njihovom učenju i razvoju, zahtjevima kurikuluma i događanjima u grupi“, N=22.

Kako bi se spriječili propusti u odgoju djece od izuzetne je važnosti obrazovanje roditelja. Njime se nastoji utjecati na znanja, stavove te ponašanja roditelja prema djeci te na sustav odgoja i obrazovanja (Maleš, 1995).

Ispitanik 47 kao jednu od prilika za unapređenje ističe: „*Više usmjerenosti pažnje na pomoć roditeljima u roditeljstvu. Praćenje edukacija s moje strane i predlaganje roditeljima, održavanje vlastite radionice i slično.*“

Ispitanik 46 navodi: „*Željela bih napraviti online edukaciju za roditelje o nekoj od tema osnaživanja roditelja u njihovoj ulozi.*“

Analizom podataka utvrđeno je da odgajatelji kao jake strane suradnje s obiteljima, slabe strane suradnje s obiteljima te prilike za unapređenje suradnje s obiteljima najčešće navode elemente standarda „Komunikacija i razmjena informacija s obiteljima“, dok najmanje navode elemente „Korištenje resursa zajednice.“ Uspoređujući učestalost navođenja elemenata standarda „Komunikacija i razmjena informacija s obiteljima“ vidljivo je da elemente navedenog standarda ipak veći broj ispitanika ističe kao jake strane suradnje s obiteljima, dok elemente „Korištenje resursa zajednice“ jednak broj ispitanika ističe i kao jake i kao slabe strane njihove suradnje s obiteljima.

8.7. Rasprava

Analizom modaliteta suradnje obitelji i ustanove ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja utvrđeno je da su najučestaliji modaliteti suradnje odgajatelja s obiteljima roditeljski sastanci (N=72) i individualni razgovori (N=70), dok su najmanje učestali webinar i forumi (N=2). S obzirom da modaliteti suradnje nisu podjednako zastupljeni, rezultati nisu u skladu s očekivanjima te prvi dio prve hipoteze nije potvrđen. Najveća zastupljenost roditeljskih sastanaka može se potkrijepiti činjenicom

da prema Obiteljskom zakonu (2023, čl.94.) roditelji imaju dužnost i odgovornost odazvati se na poziv odgojno-obrazovne ustanove kada je u pitanju odgoj i obrazovanje njihovog djeteta, a što ujedno uključuje i odaziv na organizirani roditeljski sastanak. Kada su u pitanju individualni razgovori, razlog njihove učestalosti može se kriti u tome da individualni razgovor omogućava privatnost objema stranama, odvija se u mirnom okruženju i stvara se atmosfera u kojoj se roditelj/skrbnik osjeća dobrodošlo i prihvaćeno. S obzirom da su u istraživanju koje su provele Visković i Višnjić Jevtić (2017) odgajatelji procijenili informiranje o postignućima djece kao najčešći oblik suradnje, autorice navode da se učestalost oblika suradnje poput roditeljskih sastanaka i informiranja može kriti i u činjenici da je njihovo provođenje jasno propisano te da postoji kvantitativno određenje njihove učestalosti. Prema tome se može doći do zaključka kako su dobiveni rezultati koji pokazuju nisku zastupljenost *webinara* i *forum*a povezani s nepostojanjem kvantitativnog određenja učestalosti tih oblika suradnje.

Dobiveni rezultati pokazuju da odgajatelji pokazuju relativno visoko zadovoljstvo suradnjom s obiteljima. Najzadovoljniji suradnjom su odgajatelji s višom stručnom spremom koji rade u jasličkim odgojno-obrazovnim skupinama ($M=5,35$; $SD=1,089$) što nije u skladu s postavljenom hipotezom. Može se pretpostaviti da se razlog ovih nalaza krije u tome da su odgajatelji koji su završili diplomski studij stekli veću profesionalizaciju profesije te da više kritički promišljaju o pojedinim aspektima suradnje, što dovodi do toga da su s njom i manje zadovoljni. Prema svemu navedenom, može se utvrditi da je drugi dio prve hipoteze djelomično potvrđen.

Rezultati su pokazali da u odnosu na druge ispitivane standarde kvalitete „Promoviranje partnerstva s obiteljima“ ima najnižu prosječnu procjenu ($M=4,62$; $SD=,279$). Gotovo trećina ispitanika (30,3%) kvalitetu ovog standarda procjenjuje ispodprosječnim ukupnim procjenama (raspon 1-4). Ivaštanin i Vrbanec (2015), prema Car Mohač i Kuretić (2021) u svom istraživanju naglašavaju da su jasna očekivanja i zajednički ciljevi, zajedno s odgojiteljskim stavovima prema roditeljskim kompetencijama i važnosti njihovog sudjelovanja, ključni preduvjeti partnerstva. Prema tome se može pretpostaviti da postoji nedostatak ovog aspekta kod ispitanih odgajatelja odnosno da dionici ne shvaćaju da je partnerstvo odnos u kojem je potrebno dijeliti odgovornost.

Indikator koji je najniže procijenjen unutar ovog standarda je treći indikator kvalitete „Odgajateljica uključuje članove obitelji u donošenje odluka koje se odnose na različita okruženja u kojima djece uče.“ (M=4,23, SD=1,57). Dobiveni rezultati u skladu su s rezultatima istraživanja Visković i Višnjić Jevtić (2017) u kojem su odgajatelji procijenili da roditelji najmanje sudjeluju u zajedničkom planiranju odgojno-obrazovnog rada.

U odnosu na druge ispitivane standarde kvalitete „Komunikacija i razmjena informacija s obiteljima“ ima najvišu prosječnu procjenu (M=5,58; SD=1,006). Manje od 10 posto ispitanika (9,0%) kvalitetu ovog standarda procjenjuje ispodprosječnim ukupnim procjenama (raspon 1-4). Dobiveni rezultati se mogu povezati s činjenicom da je za poticanje cjelovitog razvoja djeteta nužna komunikacija kojom dolazi do razmjene informacija. Rezultati istraživanja djelomično su u skladu s istraživanjem Murphy i sur. (2021) u kojem su roditelji i odgajatelji također istaknuli zastupljenost fotografija, portfolija i online platformi za jasne i dostupne informacije o dječjem učenju, ali su roditelji izrazili interes za više informacija i podrške od odgajatelja o širem rasponu tema poput prilagodbe djeteta, izbirljivosti u prehrani, tipičnog razvoja, emocionalne regulacije, socijalnih interakcija i sl. Najvišu procjenu ovog područja daju odgajatelji koji imaju visoku stručnu spremu (M=5,69; SD=1,016), što je sukladno rezultatima istraživanja Car Mohač i Kuretić (2021) u kojem su svi odgajatelji koji imaju visoku stručnu spremu istaknuli da je komunikacija između roditelja i odgajatelja ključna za kvalitetnu suradnju. Indikator koji je najniže procijenjen unutar ovog standarda je treći indikator kvalitete „Odgajateljica stvara različite prilike u kojima obitelji mogu učiti jedne od drugih i međusobno se podržavati.“ (M=4,88, SD=1,483).

Ukupno 25,8% ispitanika kvalitetu standarda „Korištenje resursa zajednice“ procjenjuje ispodprosječnim ukupnim procjenama (raspon 1-4). Indikator koji je najniže procijenjen unutar ovog standarda je treći indikator kvalitete „Odgajateljica svoja znanja o obiteljima i lokalnoj zajednici ugrađuje u kurikulum i dječje iskustvo učenja.“ (M=4,86, SD=1,356). Niska procjena ovog indikatora može se povezati s potencijalnim nedostatkom znanja o obiteljskim kulturama i samoj lokalnoj zajednici što je vidljivo u rezultatima koji su pokazali da odgajatelji s nižim stupnjem obrazovanja daju niže procjene ovog indikatora. U istraživanju Murphy i sur. (2021) samo polovica ispitanika

osjećala se spremnom za različite oblike suradnje, dok je 98% njih izjavilo da im je potrebna daljnja edukacija. Autorica Višnjić Jevtić (2018) naglašava da je znanje koje odgajatelj prvotno gradi inicijalnim obrazovanjem temelj njegovih profesionalnih kompetencija. Za uspješan i kvalitetan rad s obiteljima potrebno je imati znanja o radu s roditeljima, obiteljskoj kulturi, obiteljskim dinamikama, obiteljskom funkcioniranju kao i strategijama za njihovo uključivanje u odgojno-obrazovnu ustanovu.

Analize povezanosti pokazuju da se s povećanjem kvalitete standarda promoviranja partnerstva s obiteljima te s povećanjem kvalitete komunikacije i razmjene informacija s obiteljima povećava i samoprocjena zadovoljstva odgojitelja suradnjom s obiteljima. Zadovoljstvo suradnjom s obiteljima nije statistički značajno povezano sa standardom kvalitete korištenje resursa zajednice ($r=1,95$, $p>0,05$). S obzirom na navedeno, može se zaključiti da je prvi dio pete hipoteze djelomično potvrđen. Daljnom analizom utvrđeno je da povećanje kvalitete jednog standarda suradnje s obiteljima dovodi do povećanja standarda drugog područja odnosno da su sva tri ispitana standarda kvalitete suradnje s obiteljima međusobno povezana. Time je potvrđen drugi dio pete hipoteze.

Analizom podataka utvrđeno je da odgajatelji kao jake strane suradnje s obiteljima, slabe strane suradnje s obiteljima te prilike za unapređenje suradnje s obiteljima najčešće navode elemente standarda „Komunikacija i razmjena informacija s obiteljima“, dok najmanje navode elemente „Korištenje resursa zajednice.“ Uspoređujući učestalost navođenja elemenata standarda „Komunikacija i razmjena informacija s obiteljima“ vidljivo je da elemente navedenog standarda ipak veći broj ispitanika ističe kao jake strane suradnje s obiteljima, dok elemente „Korištenje resursa zajednice“ jednak broj ispitanika ističe i kao jake i kao slabe strane njihove suradnje s obiteljima. Dobiveni rezultati u skladu su s prethodno prikazanim rezultatima koji pokazuje da u odnosu na druge ispitivane standarde kvalitete „Komunikacija i razmjena informacija s obiteljima“ ima najvišu prosječnu procjenu ($M=5,58$; $SD=1,006$). S obzirom da se u standardu „Komunikacija i razmjena informacija s obiteljima“ najviše ističe „Indikator 1: Odgajateljica redovito komunicira s obiteljima o djeci, njihovom učenju i razvoju, zahtjevima kurikuluma i događanjima u grupi“, šesta hipoteza je odbačena.

8.8. Doprinosi i ograničenja istraživanja

Iako u Hrvatskoj postoji znatan broj istraživanja u kojima je riječ o suradnji obitelji i odgojno-obrazovne ustanove, malobrojna su istraživanja u kojima se stječe uvid u iskustva i izazove povezane s procesima praćenja i unapređenja područja kvalitete suradnje s obiteljima s posebnim naglaskom na elemente procesa samovrednovanja. Također, doprinos ovog istraživanja je ispitivanje kvalitete partnerstva vrtića i obitelji korištenjem standardiziranih indikatora kvalitete prema ISSA definiciji kvalitetne pedagoške prakse (priručnik „Teorija u praksi-priručnik za profesionalni razvoj odgajatelja“ autorice Tankersley i sur., 2012) iz kojeg su odabrana tri standarda kvalitete iz područja „Obitelj i zajednica“, dok su pripadajući indikatori kvalitetne pedagoške prakse korišteni kao čestice upitnika. Dobivena saznanja iz tako koncipiranog upitnika otvaraju put prema unapređenju onih područja kvalitete suradnje s obiteljima koja su od strane odgajatelja procijenjena niskima.

Jedno od ograničenja ovog istraživanja odnosi se na malen broj ispitanika koji je u njemu sudjelovao. Pretpostavlja se da bi rezultati bili relevantniji kada bi se istraživanje ponovilo na većem i heterogenijem uzorku. Za buduća istraživanja preporučuje se uzorak koji bi bio reprezentativan u odnosu na godine radnog staža, sastav skupine djece, osnivača ustanove. Ono što se također može smatrati ograničenjem ovog istraživanja je *online* metoda provođenja istraživanja što može dovesti do smanjene kontrole.

Preporuka je da se u nekim budućim istraživanjima uz samoprocjene koriste dodatne mjere odnosno da se pokuša koristiti neka druga istraživačka metoda. Značajan doprinos bio bi u istraživanje uključiti roditelje i lokalnu zajednicu kako bi se dobile informacije iz više izvora.

9. ZAKLJUČAK

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati kvalitetu i modalitete suradnje obitelji i ustanove ranog i predškolskog odgoja i obrazovanje te steći uvid u iskustva i izazove povezane s procesima praćenja i unapređenja ovog područja kvalitete s posebnim naglaskom na elemente procesa samovrednovanja. S obzirom na to, postavljeno je šest istraživačkih problema slijedom kojih je utvrđeno sljedeće:

1) Rezultati pokazuju da su najučestaliji modaliteti suradnje odgajatelja s obiteljima roditeljski sastanci (N=72) i individualni razgovori (N=70), dok su najmanje učestali webinar i forumi (N=1) i forumi (N=2). Vidljivo je da modaliteti suradnje nisu podjednako zastupljeni te rezultati nisu u skladu s očekivanjima. Iz prikazanih rezultata vidljivo je da odgajatelji visoko procjenjuju zadovoljstvo suradnjom s obiteljima. Također je vidljivo da su rezultati koji prikazuju procjenu zadovoljstva suradnjom s obiteljima odgajatelja koji su veće životne dobi, koji rade u dječjim vrtićima kojima je osnivač jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave i koji rade u ustanovama koje pružaju potporu roditeljima u ostvarenju roditeljske uloge, u skladu s drugim dijelom prve hipoteze, dok oni koji se odnose na radni staž, stupanj obrazovanja odgajatelja i skupinu u kojoj rade nisu. Prema tome, prva hipoteza djelomično je potvrđena.

2) Rezultati pokazuju da odgajatelji kvalitetu standarda „Promoviranje partnerstva s obiteljima“ procjenjuju srednjom. Također je vidljivo da su rezultati koji prikazuju procjenu kvalitete standarda „Promoviranje partnerstva s obiteljima“ od strane odgajatelja koji imaju više godina radnog staža, visoku stručnu spremu, rade u vrtićkim skupinama i čije ustanove pružaju potporu roditeljima u ostvarenju roditeljske uloge u skladu s drugom hipotezom, dok oni koji se odnose na dob, osnivača ustanove nisu u skladu s drugom hipotezom. Prema tome je druga hipoteza djelomično potvrđena.

3) Rezultati pokazuju da odgajatelji kvalitetu standarda „Komunikacija i razmjena informacija s obiteljima“ procjenjuju visokom. Također je vidljivo da su rezultati koji prikazuju procjenu kvalitete standarda „Komunikacija i razmjena informacija s obiteljima“ od strane odgajatelja koji imaju više godina radnog staža, visoku stručnu spremu te čije ustanove pružaju potporu roditeljima u ostvarenju roditeljske uloge u

skladu s trećom hipotezom, dok oni koji se odnose na dob, osnivača ustanove te skupinu u kojoj odgajatelj radi nisu u skladu s trećom hipotezom. Prema tome, treća hipoteza je djelomično potvrđena.

4) Dobiveni rezultati pokazuju da odgajatelji kvalitete standarda „Korištenje resursa zajednice“ procjenjuju srednjom. Također je vidljivo da su rezultati koji prikazuju procjenu kvalitete standarda „Korištenje resursa zajednice“ od strane odgajatelja koji su veće životne dobi, imaju više godina radnog staža, visoku stručnu spremu, rade u ustanovama čiji je osnivač jedinica lokalne (regionalne) samouprave te čije ustanove pružaju potporu roditeljima u ostvarenju roditeljske uloge u skladu s četvrtom hipotezom. Stoga je četvrta hipoteza potvrđena.

5) Dobiveni rezultati pokazuju da se s povećanjem kvalitete standarda „Promoviranje partnerstva s obiteljima“ te s povećanjem kvalitete standarda „Komunikacija i razmjena informacija s obiteljima“ povećava i samoprocjena zadovoljstva odgojitelja suradnjom s obiteljima. Zadovoljstvo suradnjom s obiteljima nije statistički značajno povezano sa standardom kvalitete „Korištenje resursa zajednice“. Međutim, povećanje kvalitete jednog standarda suradnje s obiteljima dovodi do povećanja kvalitete drugog standarda odnosno sva su tri ispitana standarda kvalitete suradnje s obiteljima međusobno povezana. Iz svega navedenog proizlazi da je peta hipoteza djelomično potvrđena.

6) Analizom podataka utvrđeno je da odgajatelji kao jake strane suradnje s obiteljima, slabe strane suradnje s obiteljima te prilike za unapređenje suradnje s obiteljima najčešće navode elemente standarda „Komunikacija i razmjena informacija s obiteljima“, dok najmanje navode elemente „Korištenje resursa zajednice.“ Uspoređujući učestalost navođenja elemenata standarda „Komunikacija i razmjena informacija s obiteljima“ vidljivo je da elemente navedenog standarda ipak veći broj ispitanika ističe kao jake strane suradnje s obiteljima, dok elemente „Korištenje resursa zajednice“ jednak broj ispitanika ističe i kao jake i kao slabe strane njihove suradnje s obiteljima.

10. LITERATURA

1. Antulić Majcen, S.; Pribela-Hodap, S. (2017). Prvi koraci na putu prema kvaliteti:samovrednovanje ustanova ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja. Zagreb: Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja.
2. Ashiabi, G. S., & O'Neal, K. K. (2015). Child Social Development in Context: An Examination of Some Propositions in Bronfenbrenner's Bioecological Theory. *SAGE Open*, 5(2). Pribavljeno s: <https://doi.org/10.1177/2158244015590840>
3. Berk, E. L. (2008). Psihologija cjeloživotnog razdoblja. Naklada Slap.
4. Bogatić, K., Glavina, E., Rogulj, E., Visković I., Višnjic Jevtić, A., (2018). Izazovi suradnje: Razvoj profesionalnih kompetencija odgojitelja za suradnju i partnerstvo s roditeljima. Zagreb: ALFA d.d.
5. Bouillet, D. (2011): Kompetencije odgojitelja djece rane I predškolske dobi za inkluzivnu praksu, *Pedagogijska istraživanja*, 8(2), str. 323.-340. Pribavljeno s: <https://hrcak.srce.hr/clanak/172470>
6. Car Mohač, D. i Kuretić, J. (2021). EDUCATORS' STANCE ON COOPERATION BETWEEN PARENTS AND THE KINDERGARTEN. *Odgojno-obrazovne teme*, 4 (2), 113-142. Pribavljeno s: <https://doi.org/10.53577/oot.4.2.7>
7. Čatić, I. (2012): Kompetencije i kompetencijski pristup obrazovanju. *Pedagogijska istraživanja*, 9 (1-2), str. 175.-189. Pribavljeno s: <https://hrcak.srce.hr/clanak/167693>
8. Eret, L. (2012). Odgoj i manipulacija: razmatranje kroz razvojnu teoriju ekoloških sustava. *Metodički ogledi*, 19 (1), 143-161. Pribavljeno s <https://hrcak.srce.hr/94726>
9. Europska komisija (2019). Preporuka Vijeća o visokokvalitetnim sustavima ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, Bruxelles. Pribavljeno s: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019H0605\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019H0605(01))

10. Europska komisija (2021). Strategija EU-a o pravima djeteta i europsko jamstvo za djecu.
11. Glavina, E. (2018.) Komunikacijske kompetencije odgojitelja. U A. Benčec Nikolovski (ur.), *Izazovi suradnje - Razvoj profesionalnih kompetencija odgojitelja za suradnju i partnerstvo s roditeljima*. Str. 145-161. Zagreb: Alfa d.d.
12. Križman Pavlović, D., Bušelić, M. i Gal, S. (2020). Kvaliteta odgajatelja – čimbenik kvalitete hrvatskog sustava ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. *Oeconomica Jadertina*, 10, 3-30. Pribavljeno s: <https://doi.org/10.15291/oec.3051>
13. Ljubetić, M. (2007). (Samo) vrednovanje u sustavu ranog odgoja i obrazovanja. *Pedagoški istraživanja*, 4(1), 43-55. Pribavljeno s: <https://hrcak.srce.hr/clanak/174903>
14. Ljubetić, M. (2012). Partnerstvo obitelji, vrtića i škole - Vježbe, zadaci, primjeri. Zagreb: Školska knjiga.
15. Ljubetić, M. (2014). Od suradnje do partnerstva obitelji, odgojno-obrazovne ustanove i zajednice. Zagreb: Element
16. Maleš, D. (2012). Obitelj i obiteljski odgoj u suvremenim uvjetima. Dijete, vrtić, obitelj: Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima, 18(67), 13-15. Pribavljeno s: <https://hrcak.srce.hr/file/183112>
17. Milanović, M. i suradnici (2014). Pomožimo im rasti: Priručnik za partnerstvo odgojitelja i roditelja. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga
18. Mohorić, M. i Nenadić-Bilan, D. (2019). Učestalost i oblici suradnje odgojitelja i roditelja u katoličkim vrtićima u odnosu na javne i privatne dječje vrtiće u Zadarskoj županiji. *Obnovljeni Život*, 74. (2), 249-260. <https://doi.org/10.31337/oz.74.2.8>
19. Murphy, C., Matthews, J., Clayton, O., & Cann, W. (2021). Partnership with families in early childhood education: Exploratory study. *Australasian Journal of Early Childhood*, 46 (1), 93–106. Pribavljeno s: <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/1836939120979067>
20. MZOŠ (2010). Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj, opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje, Zagreb.

21. Obiteljski zakon, *Narodne novine*, br. 103/15, 98/19, 47/20, 49/23, 156/23.
Pribavljeno s: <https://www.zakon.hr/z/88/Obiteljski-zakon>
22. Rogulj, E. (2018). Komunikacijske kompetencije odgojitelja. U: A. Višnjić Jevtić, I. Visković (ur.) *Izazovi suradnje: Razvoj profesionalnih kompetencija odgajatelja za suradnju i partnerstvo s roditeljima* (str. 111 - 144). Alfa.
23. Shandomo, H. M. (2010). The Role of Critical Reflection in Teacher Education, *School–University Partnerships*, 4(1), 101-113. Preuzeto s: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ915885.pdf>
24. Skupnjak, D. (2012): Teorija razvoja i učenja L. Vygotskog, U. Bronfenbrennera i V. Feuersteina. *Život i škola*, br. 28 (2/2012.), god. 58., str. 219. – 229.
25. Slunjski, E., Šagud, M. i Bransha-Žganec, A. (2006). Kompetencije odgojitelja u vrtiću – organizaciji koja uči. *Pedagoški istraživanja*, 3 (1), 45-57.
Pribavljeno s: <https://hrcak.srce.hr/139311>
26. Slunjski, E. (2008). Dječji vrtić - zajednica koja uči - mjesto dijaloga, suradnje i zajedničkog učenja. Zagreb: Spektar Media.
27. Slunjski, E., Ljubetic, M., Pribela Hodap, S., Malnar, A., Kljenak, T., Zagrajski Malek, S., Horvatić, S., & Antulić, S. (2012). Priručnik za samovrednovanje ustanova ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja. Zagreb: Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja. Pribavljeno s: https://www.ncvvo.hr/wpcontent/uploads/2021/07/prirucnik_predskolski_odgoj.pdf
28. Souto-Manning, M., & Swick, K. J. (2006). Teachers' Beliefs about Parent and Family Involvement: Rethinking our Family Involvement Paradigm. *Early Childhood Education Journal*, 34(2), 187–193. Pribavljeno s: <https://eric.ed.gov/?id=EJ747279>
29. Stoll L., Fink D. (2000). *Mijenjajmo naše škole: kako unaprijediti djelotvornost i kvalitetu naših škola*. Zagreb: Educa.
30. Tankersley, D., Brajković, S., Handžar, S., Rimkiene, R., Sabaliauskiene, R., Trikić Z. i Vonta, T. (2012.) *Teorija u praksi – priručnik za profesionalni razvoj odgajatelja*“ Zagreb: Pučko otvoreno učilište Korak po Korak.
31. Vasta, R., Haith, M. M., & Miller, S. A. (2005). *Dječja psihologija: Moderna znanost*. Wiley.

32. Višnjić Jevtić, A., Visković, I., Rogulj, E., Bogatić, K., Glavina, E. (2018). Izazovi suradnje - Razvoj profesionalnih kompetencija odgojitelja za suradnju i partnerstvo s roditeljima. Zagreb: Alfa
33. Višnjić Jevtić, A. (2018.) Suradnički odnosi odgojitelja i roditelja kao pretpostavka razvoja kulture zajednica odrastanja. U A. Benčec Nikolovski (ur.), Izazovi suradnje - Razvoj profesionalnih kompetencija odgojitelja za suradnju i partnerstvo s roditeljima. Str. 77 - 104. Zagreb: Alfa d.d.
34. Vladušić I., Višnjić Jevtić A. (2014.). Online suradnja s roditeljima: internetske stranice dječjih vrtića. U: I. Prskalo, A. Juričević Lozančić, Z. Braičić (ur.)
35. Suvremeni izazovi teorije i prakse odgoja i obrazovanja (313 - 322). Zagreb: Učiteljski fakultet
36. Vonta, T. (2000). Quality indicators in preschool education. Ways towards quality in education.
37. Zjačić Ljubičić, S., Šuško, V. i Očko, L. (2021). Procjenjivanje kvalitete ustanove za odgoj i obrazovanje djece rane i predškolske dobi. *Bjelovarski učitelj*, 26 (1-3), 119-126. Pribavljeno s: <https://hrcak.srce.hr/272582>
38. Yoleri, S. (2021). What are the expectations of parents from preschool education institutions? Why do they choose? What are they waiting for? *Research in Pedagogy*, 11(1), 108-123. Pribavljeno s: <https://eric.ed.gov/?q=collaboration+with+parents+in+preschool&pg=5&id=EJ1316950>

11. PRILOZI

Poštovani,

studentica sam 2. godine diplomskog studija Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja na Učiteljskom fakultetu Sveučilišta u Rijeci te Vas pozivam na sudjelovanje u istraživanju koje se provodi u okviru izrade diplomskog rada na temu „Samovrednovanje ustanova ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja: njegovanje suradničkih odnosa između obitelji i odgajatelja kao pretpostavka osiguranja kvalitetnog okruženja za razvoj i učenje“ pod mentorstvom doc. dr. sc. Sandre Antulić Majcen. Anketa se sastoji od pitanja otvorenog i zatvorenog tipa. Vaši odgovori u potpunosti su anonimni te će se svi dobiveni podaci koristiti isključivo u akademske i znanstvene svrhe. Rezultati istraživanja će biti dostupni u diplomskom radu objavljenom u „Repozitoriju Učiteljskog fakulteta Rijeka“. Potrebno vrijeme za popunjavanje upitnika je između 5 i 10 minuta. Ukoliko postoje nejasnoće, možete me kontaktirati na mail adresu jurijagoda@gmail.com.

Unaprijed Vam se zahvaljujem na sudjelovanju,

Jagoda Jurić

1. Dajete li informirani pristanak za sudjelovanje u istraživanju te prikupljanje i upotrebu podataka u svrhu istraživanja?

- a) Ne dajem informirani pristanak te ne želim sudjelovati u istraživanju.
- b) Dajem informirani pristanak za sudjelovanje u istraživanju te želim sudjelovati.

2 .Spol

- a) M
- b) Ž

3. Dob

a) manje od 20 godina OZNAČENO BROJEM 1

b) 21 – 30 godina OZNAČENO BROJEM 2

c) 31 – 40 godina OZNAČENO BROJEM 3

d) 41 – 50 godina OZNAČENO 4

e) 51 – 60 godina 5

f) više od 60 godina 6

4. Koliko imate godina radnog staža?

a) manje od 5 godina 1

b) 6 – 10 godina 2

c) 11 – 15 godina 3

d) 16 – 20 godina 4

e) 21-25 godina 5

f) Više od 25 godina 6

5. Koji je Vaš stupanj obrazovanja?

a) Srednja stručna sprema 1

b) Viša stručna sprema 2

c) Visoka stručna sprema 3

d) Ostalo

6. Tko je osnivač dječjeg vrtića u kojem radite?

- a) Republika Hrvatska 1
- b) Jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave 2
- c) Vjerska zajednica 3
- d) Druga pravna i fizička osoba 4

7. U kojoj odgojno-obrazovnoj skupini radite?

- a) Jaslička skupina 1
- b) Vrtićka skupina 2

8. U kojoj ste mjeri zadovoljni suradnjom s obiteljima? (1-uopće ne, 7-u potpunosti da)

1 2 3 4 5 6 7

9. Je li Vam važna dobra suradnja s roditeljima?

- a) Da 1 SVI SU REKLI DA NE MOŽEMO RADITI ANALIZU, USPOREĐIVATI
- b) Ne

10. Pruža li Vaša ustanova potporu roditeljima u ostvarenju roditeljske uloge?

- a) Da 1
- b) Ne 2 (20 IH JE REKLO)

11. Koji od navedenih modaliteta suradnje s obiteljima najučestalije koristite u svojem radu?

- a) Individualni razgovori
- b) Roditeljski sastanci
- c) Dani otvorenih vrata
- d) Druženja djece i odraslih

- e) Informiranje putem letaka
- f) Kreativne radionice
- g) Kutići za roditelje
- h) Mobilne aplikacije (Viber, Whatsapp)
- i) Društvene mreže
- j) Forumi
- k) Webinar
- l) Web stranica vrtića

12. Iduće tvrdnje odnose se na Vašu suradnju s obiteljima. Odgovorite na način da na skali od **1** (Tvrdnja se uopće **ne odnosi**) do **7** (Tvrdnja se u potpunosti **odnosi**) označite u kojoj se mjeri navedena tvrdnja odnosi na Vas. Molim Vas da što iskrenije odgovorite na pitanja.

Promoviranje partnerstva s obiteljima te članovima obitelji i zajednice

Roditeljima /članovima obitelji na izbor nudim različite aktivnosti kako bi se zajedno s djecom uključili u predškolski program. 1 2 3 4 5 6 7

Osmišljam i nudim na uvid mjesečne planove aktivnosti u grupi (poput tematskih projekata) u kojima članovi obitelji mogu sudjelovati. 1 2 3 4 5 6 7

Postavljam natpise dobrodošlice i pisma zahvale kao priznanje članovima obitelji za njihov doprinos radu grupe. 1 2 3 4 5 6 7

Na temelju prikupljenih podataka iz anketa uključujem roditelje/članove obitelji u aktivnosti za koje su zainteresirani. 1 2 3 4 5 6 7

Pronalazim načine da uključim sve obitelji u aktivnosti skupine, čak i onda kad oni nemaju vremena boraviti u grupi. Pritom se služim aktivnostima za rad kod kuće. 1 2 3 4 5 6 7

Olakšavam sudjelovanje članova obitelji uvažavajući njihove interese, sposobnosti i kulturu kojoj pripadaju. 1 2 3 4 5 6 7

Osmislio/la sam vlastiti sustav prikupljanja informacija o ciljevima koje roditelji imaju za svoju djecu (npr. kroz sastanke, pismenu komunikaciju, individualne konzultacije i sl.). Te ciljeve integriram u aktivnosti grupe. 1 2 3 4 5 6 7

Ukoliko je to potrebno, uključujem roditelje/članove obitelji u izradu individualnog odgojno-obrazovnog plana njihovog djeteta. 1 2 3 4 5 6 7

Materijalima poput razvojnih mapa i pisanih izvješća pomažem roditeljima sagledati i procijeniti djetetov razvoj. 1 2 3 4 5 6 7

Prije nego dijete počne s aktivnostima, upoznajem roditelje/članove obitelji s planom i programom rada. 1 2 3 4 5 6 7

Roditelje /članove obitelji uključujem u osmišljavanje plana društvenog života u grupi.

1 2 3 4 5 6 7

Integriram saznanja roditelja u procjenu djetetovog razvojnog napretka. 1 2 3 4 5 6 7

Roditelje pozivam da se uključe u planiranje i kreiranje okruženja za učenje-prostora grupe i vrtića- tako da se u njemu odražavaju vrijednosti, ciljevi i briga obitelji djece koja u vrtiću borave.

1 2 3 4 5 6 7

Uključujem obitelji u raspravu s pravilima i propisima u vrtiću/grupi, ciljevima plana i programa, kraćim programima u vrtiću i raznim oblicima društvenih aktivnosti. 1 2 3 4 5 6 7

Potičem obitelj na aktivnije sudjelovanje u radu grupe ili upravljačkim tijelima vrtića ili u kontaktima s nadležnim tijelima djelujem kao glasnogovornik/ca u promicanju očekivanja i potreba obitelji.

1 2 3 4 5 6 7

Uključujem članove obitelji u pisanje filozofije programa, ciljeva rada, operacionalnih procedura i sl. 1 2 3 4 5 6 7

13. Odgajateljica koristi formalne i neformalne prilike za komunikaciju i razmjenu informacija s obiteljima

Redovito, u pisanom obliku, nudim roditeljima/članovima obitelji informacije o njihovom djetetu (poput razvojne mape, lista za procjenu, dječjih izjava/anegdotskih zapisa i sl.) te ih pitam za povratnu informaciju. 1 2 3 4 5 6 7

Redovito usklađujem i nadopunjujem informacije ponuđene u kutiću za roditelje sa sadržajima iz kurikuluma i događanjima u grupi. 1 2 3 4 5 6 7

Koristeći se elektroničkom poštom, telefonskim pozivima i pisanim izvješćima o djetetovom napretku, usklađujem oblike komunikacije s obiteljima s njihovim dnevnim obavezama, s jezikom koji govore kod kuće ili drugim posebnim okolnostima. 1 2 3 4 5 6 7

Obiteljima nudim informacije o načelima komunikacije sa mnom kao odgajateljicom i vrsti informacija koje od mene mogu očekivati. 1 2 3 4 5 6 7

Organiziram edukaciju roditelja radi informiranja o rezultatima najnovijih istraživanja i znanstvenim spoznajama. 1 2 3 4 5 6 7

Roditeljima ukazujem na relevantne informacije s obzirom na njihovu ključnu ulogu.

1 2 3 4 5 6 7

Na formalan i neformalan način redovito razgovaram s roditeljima o djetetovim interesima, posebnim potrebama, kod kuće uočenim novim vještinama, rutinama, važnim ljudima u djetetovom životu, predstojećim važnim događajima i drugim aktivnostima i okolnostima koje utječu na djetetov život. 1 2 3 4 5 6 7

Na temelju informacija dobivenih od roditelja vršim promjene plana i dnevnih rutina. 1 2 3 4 5 6 7

S roditeljima razgovaram o njihovim uvjerenjima i postupcima koje smatraju važnim za razvoj djeteta kod kuće. 1 2 3 4 5 6 7

Dobivene informacije koristim kako bi u grupi na najbolji način zadovoljila djetetove potrebe.

1 2 3 4 5 6 7

Planiram raznovrsne aktivnosti tijekom kojih članovi različitih obitelji uspostavljaju pozitivne odnose. Organizirajući neformalne susrete obitelji, poput izleta, pomažem im u razmjenjivanju znanja, interesa i briga vezanih za odgoj djece. 1 2 3 4 5 6 7

Tijekom raznih događanja obiteljima osiguravam mjesto i vrijeme za razmjenu informacija.

1 2 3 4 5 6 7

Pomažem obiteljima u uspostavljanju sustava vršnjačke pomoći i mreža za razmjenu informacija i podršku. 1 2 3 4 5 6 7

Kreiram suradničko ozračje u vrtiću, koje uključuje prostor i vrijeme za susrete, razmjenu literature, druženja, razmjenu iskustava i formiranje grupe za podršku vezanu uz specifičnu temu ili interes.

1 2 3 4 5 6 7

Pomažem obiteljima u međusobnoj razmjeni ideja tako što kreiram grupnu mrežu na internetu i sl.

1 2 3 4 5 6 7

Nikada ne iznosim povjerljive informacije o djetetovoj obitelji drugim ljudima, kao ni kolegama kojima ta informacija nije neophodna (tj. ne ogovara obitelj). 1 2 3 4 5 6 7

Tražim isključivo one informacije koje su mi potrebne kako bih pomogla djetetu. 1 2 3 4 5 6 7

Prije nego od članova obitelji zatražim povjerljive informacije, objasnim im zašto su mi potrebne i kako ću ih upotrijebiti. 1 2 3 4 5 6 7

Dječje fotografije i video zapise koristim samo ako sam za to dobio/la odobrenje i ako je na njima dijete prikazano na pozitivan način. 1 2 3 4 5 6 7

14. Odgajateljica koristi resurse zajednice i obiteljskih kultura kako bi podržala dječji razvoj i obogatila iskustvo učenja.

Djeci pružam prilike da nešto saznaju o lokalnoj zajednici u kojoj žive i da primijene ta znanja.

1 2 3 4 5 6 7

Redovito pozivam u goste članove lokalne zajednice kako bi obogatila dječja iskustva i znanja.

1 2 3 4 5 6 7

Stvaram prilike za inicijativu i aktivno sudjelovanje djece i njihovih obitelji u društvenim zbivanjima i aktivnostima. 1 2 3 4 5 6 7

Prikupljam, organiziram i prenosim informacije o različitim službama u lokalnoj zajednici koje su dostupne roditeljima i djeci. 1 2 3 4 5 6 7

Prilikom pružanja informacija roditeljima pokazujem razumijevanje i osjetljivost. 1 2 3 4 5 6 7

Organiziram interaktivna druženja, pozivam u goste stručnjake, prikupljam i nudim informacije o raznim temama iz područja roditeljstva. 1 2 3 4 5 6 7

Pomažem roditeljima razumjeti razvoj i način učenja njihovog djeteta. 1 2 3 4 5 6 7

Koristeći dječje interese i ciljeve nacionalnog kurikuluma, predlažem tko od članova obitelji ili lokalne zajednice može biti izvor informacija ili suradnik u procesu odgoja i obrazovanja. 1 2 3 4 5 6 7

Planiram aktivnosti u koje ugrađujem obiteljsko i/ili znanje lokalne zajednice poput folkloru, usmene predaje, osobnih iskustava članova lokalne zajednice, glazbe, zanata, rituala i igara. 1 2 3 4 5 6 7

Događaje u obitelji i lokalnoj zajednici koristim kao poticaje za nove spoznaje i aktivnosti.

1 2 3 4 5 6 7

Pružam informacije i organiziram radionice o dječjem razvoju i nudim aktivnostima kojima se potiče odgoj i obrazovanje kod kuće. 1 2 3 4 5 6 7

Pozivam stručnjake drugih profila da održe radionice za roditelje o načinima kreiranja poticajnog okruženja za učenje kod kuće. 1 2 3 4 5 6 7

Pozivam roditelje/članove obitelji da posjete grupu kako bi promatrali dijete tijekom aktivnosti.

1 2 3 4 5 6 7

Pomažem obiteljima da prepoznaju strategije koje su do sada koristili u poticanju dječjeg razvoja i učenja. 1 2 3 4 5 6 7

Roditeljima nudim jednostavne strategije za svakodnevnu interakciju s djecom.

1 2 3 4 5 6 7

15. Što smatrate jakim stranama Vaše suradnje s obiteljima?

16. Što smatrate slabim stranama Vaše suradnje s obiteljima?

17. Kako biste poboljšali suradnju s obiteljima?